

86. София, Б.З. Банка
Библиотеката.

Година VIII.

София, Юний 1936 г.

Книга 6 (76)

Илюстрация ИЛИНДЕНЪ

БИБЛИОТЕКА НА Б.З. БАНКА

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

Съдържание:

1. Илинденското въстание — отъ Любомиръ Бобевски.
2. Пере Тошевъ — отъ В. Думевъ.
3. Турското рабство въ Македония и апостоли-тъ на свободата ѝ — отъ Сребренъ п. Петровъ.
4. Борисъ Дранговъ.
5. Д-ръ Александъръ П. Радевъ — отъ К. Христовъ.
6. Основаване на Четническия институтъ. Из-пращане списъци въ Екзархията. Конгресътъ презъ 1899 год. — съобщава Хр. Шалдевъ.
7. Екзархъ Иосифъ I за задачата на Екзархията следъ 1878 год. — съобщава Хр. Шалдевъ.
8. Презъ месеца.
9. Изъ вестниците и печата.

САПУНЪ „ПЪТЕЛЪ“

е първата необходимостъ за човѣка
СЛЕДЪ ХЛѢБА И ВОДАТА

ЗАЩОТО:

1. Изпира най-добре дрехитѣ.
2. Запазва ги отъ похабяване.
3. Дава чиста и гъста пѣна при къпане и разтваря най-бързо и ефикасно мазнинитѣ.
4. Изразходва се бавно.

НЕ ТОКУ-ТЪЙ

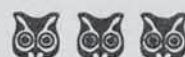
сапунътъ Пѣтелъ е проникналъ и въ най-затѣнитѣ крайща. Той дължи ма-совото си разпространение на изпитаната отъ всички добри домакинства не-гова чистота, отличенъ съставъ, блестящи резултати и рѣдка икономичностъ.

САПУНИ ЗА РЪЦЕ

Палма цвѣтна, Пѣтелъ съ кутии и безъ кутии, Лимоновъ. Народенъ тоалетенъ.

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Реданторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ

Реданция и администрация: ул. Пиротъ, № 5, телеф. 19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Откъслечъ брой 15 лв

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народн. Просвѣщение съ окръжно № 40,358 отъ 28 XI, 1933 г.

ILLUSTRATION d'„ILINDEN“ Rédaction et administration: rue Pirot, 5. — Sofia, Bulgarie

Илинденското въстание

Ни затвори мрачни, ни бесила черни
Ще смутятъ сърдцата на чада ни върни,
Рожбитъ юначни и момцитъ бойни —
На Родина мила синове достойни!

Робството умразно, мжкитъ жестоки
Искатъ да покрусятъ устрема високи,
Идеала свѣтълъ и борбата мощна,
Що далечъ прокуждатъ тъмнината нощна! . . .

Но когато вече чашата прелѣ
И духътъ възстава да преодолѣ
Съ напоръ гнетъ, несгоди и борба поема
Кървава, стихийна, люта, разярена! . . .

Черна си обагри съ топла кръвъ вълнитъ
Катъ порой пролята щедро отъ борцитъ, —
Трупове наслаха горскитъ усои,
Дето съ честъ паднаха хиляди герои!

Тъсни, задушливи станаха полята
За робитъ клетки, страдалци — раята,
Развилялъ се бѣше турчина-тирана, —
Отворилъ въ душитъ болезнена рана!

Свѣтъ загина много по тъмни затвори,
Дето да погледнешъ — мрачни кржгозори,
Слънцето залъзва въ димъ, пожаръ и кърви, —
Изпревара въ боя — кой да бѣде първи!

Въ смѣлитъ юнаци силата растѣше,
Че въ гърдитъ тъжни български лѣвъ бѣше,
Лѣвъ япростенъ, гнѣвенъ, съ настрѣхнала грива, —
Кипѣше въ сърдцата въра чиста, жива!

И часътъ очакванъ мощно щомъ удари
Всички за оржже и млади и стари,
Хванаха се здраво, дигнаха челата,
Литнаха съсъ шеметъ стремглаво въ борбата!

Старци бѣлобради и деца невръстни
Мжки съ честъ изнесли страдалчески — крѣстни
И жени, невести при звѣнътъ тревоженъ
Всички на кракъ сж . . . Часъ великъ, възторженъ! . . .

И отпочна боя кървавъ и неравенъ,
Съсъ възторгъ и пѣсни, — епопеенъ, славенъ, —
Бой какъвто още никой не познава,
Що покри чела ни съ честъ, триумфъ и слава!

Майкитъ ни святи, скръбнитъ сестрици,
Малкитъ децица — златенъ рой звездици,
Възсияха въ радостъ и въ гордостъ блажена . . .
Колко много сълзи, о, майко рождена!

Въ немошнитъ старци кипна кръвъ младежка,
Тъ смъртъта презрѣха, съ глуми и насмѣшка, —
Тозъ, който предъ гроба е вече наведенъ,
За подвигъ готовъ е — за подвигъ последенъ!

Турската държава стресна се, уплаши
Отъ похода кървавъ на геройтъ наши,
Отъ духътъ имъ пламенъ, отъ гнѣвътъ имъ кобенъ,
Отъ стремежа тъхенъ вихренъ — безподобенъ!

Двадесети юли — дата исторична,
Която изнесе тазъ борба епична,
Която създаде толкозъ великани
И поля развихри, гори и балкани!

Крепоститъ стари бурна сила нова
Ги разкласти страшно до сама основа, —
Турскитъ пѣлчица въ бѣсна си уплаха,
Беззащитни жертви хиляди изклаха!

Но отъ тия жертви скъпи за сърдцето
Волността роди се свѣтла подъ небето
И катъ слънце ярко мила та свобода
Се усмихна съ радостъ, сладко на народа! . . .

Но пакъ черенъ облакъ покри кржгозора
И тъма припадна въвъ смъртна умора,
Нова тирания старата замѣсти, —
Ново изпитане въ родни край злочести! . . .

Илинденъ! Ний всички предъ тебъ се кълнеме
За родъ и свобода всичко да дадеме.
Илинденъ! Ти знаме наше си победно
И символъ великъ си на робство последно!

О, ще ревне страшна, горолонна буря
Въ пжтя си що всичко кърти и катурия,
Облаци зловещи, за да разпилѣ,
Слънцето по-ярко пакъ да ни огрѣ! . . .

Любомиръ Бобевски

П е р е Т о ш е в ъ

Спомнямъ си го, а често си го спомнямъ, и образътъ му се открива така живъ у мене, че бихъ го нарисувалъ, ако имамъ ржка на художникъ. Ето го: привелъ деликатното си тѣло и свивайки се отъ време на време отъ болка (Пере страдаше отъ стомахъ), той крачеше бавно, почти тежко срѣдъ лѣтната горещина изъ онѣзи улици на Солунъ, които водѣха къмъ квартирата на нѣкой отъ другаритъ — Д-ръ Татарчевъ, х. Николовъ, Антонъ Карата, Батанджиевъ или попъ Стаматъ, кждето ставаха събраията, по-вѣрно съвещанията на Ц. К. на В. М. О. Р.

Организация съ извиканитъ или по свой починъ дошли презъ лѣтната ваканция ръководители на провинциалнитъ комитети. Когато се отзовѣше въ стаята, той оставяше на масата пълна кесия съ плодове, развиваше дългия бѣлъ поясъ, изваждаше потната си яка и отпущаше умореното си тѣло върху кревата или миндерлика. Общиятъ болезненъ видъ придаваше на хубавото му продълговато лице почти детска нѣжностъ, която извиваше топло съчувствие у всички, които го доближаваха. Пере излъчваше изключителна притегателна сила съ цѣлото си същество: съ голѣмитъ си тжжни очи, често присвивани отъ гжститъ му смръщени вежди; съ гладкото си широко чело, съ рошавата си коса, която покриваше интелигентната му глава и съ гладката му речъ, при която и образътъ му добиваше особено милъ, почти веселъ видъ.

Но Пере привличаше неотразимо съ душата си — душа, надарена съ високи умствени качества и добродетели. Образованието и главно любознателността му бѣха развили умственитъ му способности до мждростъ, рѣдко качество у революционера, а възпитанието и срѣдата бѣха закалили у него *човѣка* съ най-висшитъ добродетели: скромностъ, всеотдайностъ, настойчивостъ и търпимостъ. Пере вършеше дѣлото на Македония съ любовъ, предвидливостъ и мждростъ.

Чуждъ на слабоститъ на честолюбцитъ и на славолюбитъ, той не отстъпваше отъ убежденията си, но винаги бѣше примирителенъ, кога чувствуваше тази потребностъ, или когато другитъ показваха разположение къмъ примирение на разногласията.

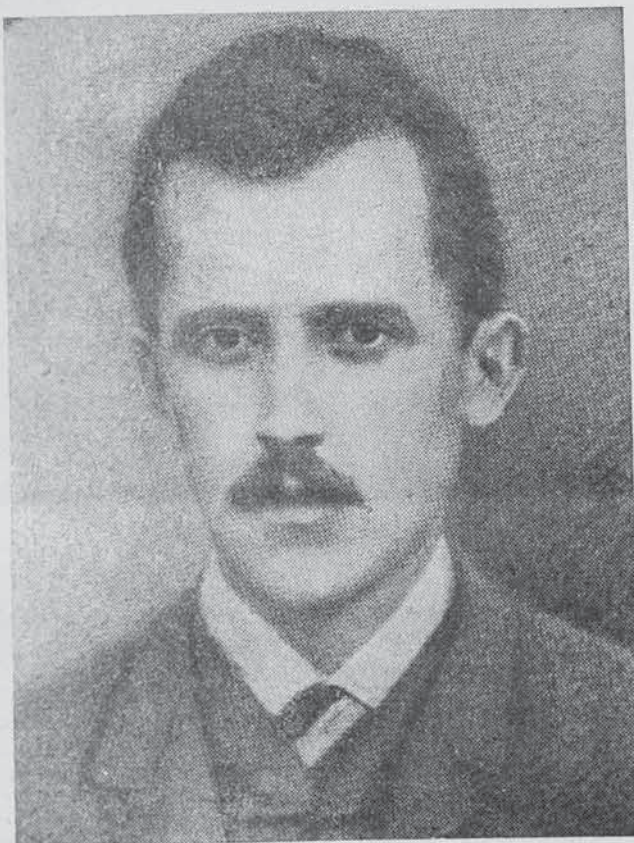
Пере не търсѣше внимание, още по-малко зачитане отъ другитъ, но винаги извиваше съ сериознитъ си доводи и заключения вниманието и признанието на другаритъ си. Ни единъ пътъ той не прояви склонностъ да изтъкне себе си като водачъ,

ако и да притежаваше качества, които безусловно му отреждаха първоредно мѣсто между първитъ сили на организацията. А като ръководителъ и членъ отъ Ц. К. въ Солунъ, Битоля и Прилепъ Пере прояви изключителна организационна дарба, и, ако името му не се понесе съ грѣмката слава на много по-малко заслужили всенародното признание, това се дължи само на мълчаливата, безшумна, но винаги съзнателна, предвидлива и тактична дейностъ.

Врѣхъ на всички тия качества у Пере държеше неговото старателно и волево подчинение на организационната дисциплина

— за нея той бѣше готовъ на всички жертви.

За илюстрация на мждростта и благородството на Пере ще изнесемъ 2—3 случая: въ едно съвещание на 1897 г. се наложи и въпросътъ за отношението на духовнитъ органи на Екзархията къмъ организацията; конкретно се изнесе лошото държание на владиката Григорий, сочеха се и факти отъ преследване и изнасяне предъ властта на ръководни сили въ организацията. Презъ тази година Екзархията издаде подъ натискъ отъ Високата Порта известното окръжно, съ което подканяше митрополититъ, архиерейскитъ намѣстници и училищнитъ директори да донесатъ за всички неблагонадеждни къмъ държавата учители. По рапортитъ на тѣзи екзархийски органи бѣха уволнени надъ 60 учители: възбуждението бѣше голѣмо и оправдано, та пред-

Пере Тошевъ

ложенето да се възприематъ крайни мѣрки спрямо виновнитъ имаше шансъ да бѣде прието единодушно. Пере сви вежди и кжсо се мотивира противъ това предложение: първо, посѣгателството върху духовни лица ще накърни вѣрата на народа въ неговитъ духовни водачи и престижа на последнитъ предъ властта; второ, ще изложи самата организация предъ другитъ народности и предъ чужденцитъ и трето, ще предизвика афери, които ще костватъ много по-скжпо отъ жертвитъ, които заблуденитъ духовници взиматъ отъ нашитъ редове. Изтъкна се и фактътъ, че всички сж действували по заповѣдъ, та и нашитъ постжпки трѣбва да се насочатъ къмъ Екзархията. Тамъ се стигна до решението да се предупредятъ и сплашатъ провиненитъ, а уволненитъ учители да се настанятъ въ общинскитъ училища.

На следната година — 1898 — пакъ въ съвещание въ Солунъ се реши да се предложи на Екзарха да преустанови гонението на организационнитъ учители и да назначи всички уволнени споредъ спи-

съка, който Ц. К. щеше да му изпрати допълнително. Предложението тръбваше да носи ултимативен характер. Пере се изказа за тая мърка, увърнен, че тя ще постигне целта.

Когато на 1903 год. м. януарий, Гарвановъ и азъ, по решение на току що приключилия заседания си исторически конгресъ въ Солунъ, тръбваше да освѣтлимъ съ решенията му другаритѣ, които по ония дни се намираха въ София, състоя се събрание, въ което нѣкои, главно нелегални, се изказаха противъ тѣзи решения; задграничните представители — д-ръ Татарчевъ и Матовъ — защитиха тия решения; защити ги и мнозинството отъ екстерниранитѣ следъ амнистията отъ 1902 г. другари;

азъ много добре помня, че Пере защити законността на Солунския конгресъ и решениата му, изхождайки отъ устава на организацията, че само работниците въ територията ѝ иматъ право да решаватъ всички оргинизационни въпроси.

Такъвъ бѣше Пере Тошевъ, единъ отъ здравитѣ стълбове на В. М. О. Р. Организация и на Централизма; такъвъ остана той до 1912 г., когато предъ готвещата се Балканска буря замина отъ София, ала не стигна въ Прилепъ, за кждето бѣ потеглил: на пѣтъ отъ башиния му имотъ за града при пустата воденица, той падна първа жертва на бурята, предъ която тичаше да подготви народа...

В. Думевъ

Турското робство въ Македония и апостолитѣ на свободата ѝ

По-свето и по-сжпо земно благо отъ свободата нѣма; но тя не се е използвала и не се използва еднакво отъ всички хора, отъ всички общества и отъ всички народи. Най-висшиятъ идеалъ за човѣчеството е да се създадатъ условия, за да може да се използва еднакво отъ цѣлото човѣчество свободата. До сега това не е постигнато, защото имало е хора и цѣли народи обладани отъ порока, да искатъ свободата само за себе си.

Стремежътъ къмъ свобода е вѣченъ и заробенитѣ съ негудование понасятъ робството — винаги търсятъ начинъ да хвърлятъ отъ гърба си чуждото и мжно поносимо иго. Не би имало и не би траяло съ вѣкове робство, ако заробителитѣ нѣмаха организирана сила, чрезъ която да се натрапватъ, и не биха могли заробителитѣ да устоятъ, ако всички заробени биха имали съзнанието и организираната готовностъ да отритнатъ отъ гърба си робството.

Идеала за освобождението на всѣки народъ отъ робство се възбужда и пораста винаги въ малко избрани сънародници и тия рѣдки хора, за да издигнатъ своя народъ да съзнае нуждата за борба противъ робството и да предприеме рискове и жертви най-напредъ предрешаватъ себе си въ саможертва — напускатъ близки, спокойствие, удоволствия и всѣкакви материални интереси, — обричатъ се на трудъ, мжки, гонение, страдания — готови сж да дадатъ най-сжпото и живота си, за да наложатъ идеала за свобода у своитѣ и за да разкъсатъ веригитѣ на робството.

Нашиятъ народъ отъ дванадесетъ вѣка насамъ нѣколко пѣти е падалъ подъ чуждо робство и пакъ се е освобождавалъ, — значи и добродетелитѣ, и съзнанието, и всички качества, които го удостоаватъ за свобода ги има; но не винаги е ималъ организирана и достатъчна сила, за да задържа свободата противъ свирепи заробители.

Най-жалко положение заема народътъ ни следъ Берлинския договоръ. Робството въ Македония се чувствуваше много по-грозно отъ колкото въ всички други заробени сестри, защото въ Македония се заселиха всички почти избѣгали отъ другитѣ заробени части мохамедани (турци, черкези и др.) Тамъ тѣ, подпопомогнати отъ властта, заробиха имотитѣ на нашитѣ братя и подлагаха подъ неописуеми жестокости и безестия народа.

Положението стана ужасно и нетърпимо. Църковно-училищнитѣ права, които имаме и които бѣха едно културно оржие и една свѣтла надежда за постепенно отиване къмъ свобода и човѣшки животъ, се смѣтаха отъ властта като подготовка

за политическо освобождение, та тя почна ведно съ Фенеръ борба за унищожение българщината въ Македония.

При тия именно условия не бѣше възможно изведнажъ да се създаде идеала за политическа свобода и готовността за всенародна борба. Както винаги и въ всички заробени народи трѣбваше да се явятъ апостоли-проповедници, вдѣхновители и водители за тая борба изборъ наши братя, които да трогнатъ народа и да го поведатъ къмъ борба за свобода или смъртъ, такива, които да основатъ революционенъ комитетъ и да прошаратъ цѣла Македония съ клонове отъ него. Тия и такива бѣха нашитѣ апостоли, които пребродиха цѣлата Македония и посѣяха здраво семе на освободителна борба, семе, което въ скоро време даде обилни плодове и се разрази въ Илинденското въстание, ксето удиви свѣта съ проявената сила и още повече съ високо издигнатото съзнание за човѣшко чувство и достоинство. — Последното показва на цѣлия свѣтъ, че въ Македония има една голѣма частъ отъ българския народъ, която заедно съ представители отъ меншествата, е готова или да загине, или да се освободи. Знае се, какво направиха Турция и великитѣ сили, за да унищожатъ резултатитѣ, които ни се падаха отъ тия сврѣхчовѣшки наши усилия.

Единъ между всички челници, които основаха В. М. О. Р. О., които посѣяха между народа въ Македония семето на свободата, които подготвиха и въоръжиха македонското население да се бори противъ тиранията и които се поставиха на чело на борбата, е

Пере Тошевъ.

Той се е родилъ въ 1865 година въ гр. Прилепъ. Първоначалното си образование е получилъ въ родния си градъ. До V гимназиаленъ класъ е следвалъ въ Солунъ. Обичалъ да чете книги съ революционно съдържание и такива могли да се получаватъ чрезъ австрийската поща отъ България и отъ Русия. Въ Солунската гимназия заловили турцитѣ въ Пере една българска христоматия, която имала статии съ революционенъ духъ. За да се отхвърли отговорността отъ гимназията, дали жертва Тошева, когото изключили и по тая причина Пере се е премѣстилъ въ Пловдивъ да продължи образованието си. Тукъ завършилъ VI кл. Въ тоя градъ се е записалъ за членъ въ революционни кржжози, които действували за съединението на Изт. Румелия и замислювали за освобождението на Македония. Подготвенъ по духъ и съзнание да се бори за

свобода, 20 годишенъ той отишъл доброволецъ да се бие противъ нападателитъ западни съседи и се отличилъ много въ биткитъ, за което е билъ награденъ съ знакове за храбростъ.

Следъ тая война той още по-ревностно и по-силно е заработилъ заедно съ много други македонци за освобождението на Македония.

Презъ 1892/3 учебна година е отишълъ за учителъ въ родния си градъ Прилепъ заедно съ Даме Груевъ. Тамъ тѣ сж основали революционенъ комитетъ и влизатъ въ връзка съ основалитъ севече такива въ Шипъ, Солунъ, Скопие и другаде.

Презъ 1893/4 до 97/8 билъ учителъ при непълната гимназия въ Битоля. Най-голяма просвѣтно-възпитателска и революционна дейностъ е развилъ въ

Отъ 1898 до 1901 г. той е билъ на служба въ Солунъ като коректоръ въ Самарджиевата печатница. Поради известната тамъ Солунска афера — страшно предателство — Пере билъ арестуванъ, сжденъ и осжденъ отъ извънреденъ сждъ и изпратенъ заедно съ други българи на заточение въ Подрумъ-Кале.

Презъ 1902 год., когато султанътъ по натискъ на великитъ сили даде амнистия на всички политически престѣпници, освободи се и Пере отъ заточение и се завърна въ деня на атентата въ Солунъ.

Както много челници на В. М. О. Р. О., Пере не е билъ съгласенъ нито за солунския атентатъ, нито за вдигане на възстанието презъ 1903 година, но единъ пътъ това възстание решено, той се поставя на чело на многобройни възстаници въ Марихово и

с. Смилево. Тукъ конгресътъ — 17—24. IV. 1903 год. — реши възстанието да се провъзгласи на Илинденъ.

Битоля. Тукъ Пере е проявилъ своитъ типични качества и добродетели и като учителъ, и като надзирателъ на пансиона при непълната гимназия, и като виденъ членъ на революционната организация. Тукъ той подготвялъ и калѣлъ възрастни ученици въ освободителното дѣло и на нѣкои е давалъ малки длѣжности за връзка между него и граждани и между Битоля и други градове въ тоя окръгъ, защото въ Битоля тогава сж следвали ученици отъ цѣла западна Македония — Костурско, Леринско, Прилепско, Рѣсенско и др. околии, но никога Пере не е оставялъ ученицитъ да занемаряватъ занятията си и да мислятъ, че могатъ да се извиняватъ съ участието си въ организацията. Самъ той е билъ много редовенъ въ преподаванията и строгъ до суровостъ при надзора на пансионеритъ. Нощно време е обикалялъ стаитъ и е наказвалъ строго — понѣкога съ бой — тия ученици, които заварвалъ да смущаватъ нощната тишина.

За това именно пострадалиятъ отъ него пансионери създавали мнение между ученицитъ и между гражданитъ, че Тошевъ е „суровъ“, „лошъ“ и пр.

се бори геройски... И следъ възстанието остана въ Македония да подига понижения духъ на народа и да преорганизира борбата за въ бъдеще.

Отъ 1906 до 1908 Пере прекаралъ въ България поради телесна слабостъ и съ цель да се лѣкува отъ нѣкои болести придобити отъ пресиленъ трудъ.

Когато въ Турция се обяви „хуриета“, Пере, макаръ да не погледна съ пълно довѣрие, намѣри за необходимо да се завърне въ Солунъ, дето кипѣше новото движение и взе участие въ легална (обществена и вестникарска) дейностъ въ челнитъ редове на българската интелигенция.

Презъ 1910/11 год. бѣше назначенъ за окръженъ учил. инспекторъ на българ. училища въ Солунския окръгъ. Като такъвъ той бѣше незамѣнимъ и непостижимъ. Качеството му на създателъ и водителъ на В. М. О. Р. О. бѣха му създали име и на всѣкъ бѣше посрещанъ и изпращанъ съ почитъ и довѣрие. Учителитъ, учил. настоятелства и първенцитъ въ цѣлия окръгъ безпрекословно изпълняваха опжтванията му за училищно и народно пресѣване. И Екзархията е била доволна отъ рапор-

титъ му, пропити отъ високото му съзнание на дълъг и пълни съ върни и точни сведения по учебно-народното дѣло. На младотурцитъ не бѣше по воля тая длъжност на Перета, едно защото искаха да унищожатъ българския инспекторатъ въ българскитъ училища и друго, че е билъ челникъ на В. М. О. Р. О. и се движи отъ градъ въ градъ, отъ село въ село въ центъра на младотурското движение въ съседство съ Сѣрско, дето и българскитъ революционери санданисти бѣха въ пълна услуга на младотурцитъ за минаването на българскитъ училища отъ ведомството на Св. Екзархия подъ ръководството на Моарифа (Министерството на Народното просвещение въ Цариградъ).

Въ 1912 год. Пере бѣше уволненъ отъ инспекторската длъжностъ и назначенъ секретаръ на редакцията на Българския цариградски вестникъ — но служба ограничена и неподходна за такъвъ единъ великанъ въ своитъ цели и стремежи. Той отказва да отиде, да заеме тая унизителна за него служба и замина за България пакъ съ целъ да поправи разклатеното си здраве. Но съ какво?! Той бѣше беденъ и честолюбивъ. Нѣмаше съ какво да се лѣкува и съ какво да се храни. Приятели и другари негови платили на д-ръ Сарафовата клиника да се лѣкува. И следъ като излѣзълъ отъ болницата, пакъ е страдалъ отъ голѣма нѣмотия и отъ мизерния животъ.

Като не е искалъ да стои товаръ на другитъ и да безпокои близкитъ съ своята болестъ, решилъ да си замине за Македония и да се установи въ своя чифликъ въ с. Житолупъ на пѣтя между Прилепъ, Градско и Велесъ. Накупилъ билъ много книги по земедѣлие и стопанство на дълъгъ, разбира се, за да занесе на братята си и да ги научи по тѣхъ какъ да обработватъ имотитъ си, та колкото е възможно повече да ги използватъ.

И безъ това, което по-горе излагамъ, Пере по начало не бѣше на мнение водителитъ на В. М. О. Р. О. често да отиватъ въ свободна България и да продължаватъ, безъ да иматъ комитетска работа, да стоятъ тамъ. Противъ желанието си на нѣколко пѣти той е дохождалъ въ България — или за лѣкуване, или за съвѣшания...

Когато му издала турската легация паспорта, обгорила е единъ крайчецъ отъ последния. Като видѣли близкитъ му (приятели и роднини), осъмнили се въ тоя злокобенъ знакъ, и го съветвали да не заминава, но той останалъ непреклоненъ и, между другото отговарялъ: „За мене нѣма по-големо щастие отъ това, да сложа коститъ си въ родната земя. Единъ пѣтъ се умира“. Въ първитъ дни на май 1912 год. потеглилъ и на 5 май попадналъ на засада отъ нарочно поставени турци-кървопийци въ Дръновската воденица и биде убитъ, преди да пристигне въ своя чифликъ Житолупъ. Погребанъ и още е въ черквата на с. Фаринъ.

Борисъ Дранговъ

На 31 май въ Военния клубъ въ София бѣ чествувана по най-гържественъ начинъ 19 годишната отъ смъртъта на полковникъ Борисъ Дранговъ. Главнокомандующия на българскитъ войски презъ свѣтовната война, г. генералъ Никола Жековъ, въ една прочувствена речъ изтъкна военнитъ добродѣтели, които покойниятъ Б. Дранговъ е прокарвалъ презъ цѣлия свой животъ.

Между другото голѣмиятъ нашъ воененъ капитетъ каза:

Загина Пере 47-48 годишенъ — въ разцвѣта на зрѣла възраст, пълненъ съ желание да работи за свободата на родината си, надъханъ съ силенъ духъ, снабденъ съ една много пѣти изпитана опитностъ за целесъобразна дейностъ — преждевременно и внезапно загина отъ ржчетъ на поставени младотурски орждия. Двадесетъ и четири години отъ като Пере не е между живитъ и между робитъ българи въ Македония. Но тамъ той е оставилъ дълбоки дири, дълбани съ скроменъ, честенъ, упоритъ, постояненъ и безкористенъ трудъ — трудъ идеалистиченъ.

Физическитъ убийци-турци имаха интересъ да го убиятъ. Но какъ ще се оправдаятъ една група българи, които подпомогнаха това убийство, като съ доноситъ си станаха причина да бѣде уволненъ Пере отъ заеманата съ такова достойнство инспекторска длъжностъ въ Солунския окръгъ!

Пере бѣше единъ типиченъ българинъ, учителъ, възпитателъ, революционеръ и общественъ деецъ. Рѣдко обикновенъ човѣкъ го е харесвалъ и понасялъ, но полезенъ бѣ за всички съ това, което притежаваше — всичко вършеше и даваше за всички и за тия, които не го харесваха. По характеръ строгъ и пословично скромненъ, той имаше нѣжно сърдце и широка душа, и когато бѣше строгъ къмъ ученици и революционери, или къмъ приятели и роднини, и когато наказваше нѣкого отъ тѣхъ, отъ обичъ и за тѣхна полза вършеше това. И сега даже плачатъ съ умиление, като си спомнятъ за него тия, съ които е ималъ постоянни връзки. Мораленъ въ своя животъ до кристално чистъ аскетически животъ, скромненъ и невзискателенъ къмъ личнитъ си нужди той не тежеше и не додѣваше много на близкитъ си, но пакъ тежко му ставаше, когато нуждитъ го заставяха да се отнася до нѣкои отъ тѣхъ.

Великъ бѣше той и свѣтло име остави — дѣлата ни го сочатъ. Възвишени добродетели и крилати идеали носѣше той. Той и подобнитъ му създатели на В. М. О. Р. О. си спечелиха вѣчни свѣтли имена и вѣчна скъпа паметъ, и съ трогателна благодарностъ българскитъ поколения ще ги спомнятъ въ тѣжни времена; защото дѣлото, което вършеха бѣше велико, свято и право. То ще се осъществи, кога и да е.

Пере бѣше отъ тия, които носятъ народнитъ добродетели — прѣснати на частици — олицетворени въ съвокупностъ. Народъ, който ражда такива синове, които горятъ и презъ цѣлия си животъ отъ народнитъ идеали и изгарятъ за тия идеали, не може и нѣма да остане вѣчно робски. Такъвъ народъ ще бѣде щастливъ и такива герои ще му бждатъ светцитъ. Пере е заслужилъ това право — да бѣде светецъ на свободенъ български народъ... Вѣчна му паметъ.

Сребренъ п. Петровъ

Идеологъ на превъзходството на духа, чадото на поробена Македония Б. Дранговъ тълмъ и ду-

Борисъ Дранговъ

хомъ бѣ се предавъ на идеята за освобождението на родината му.

Б. Дранговъ не бѣ войникъ по професия, а апологетъ на самия духъ. Месецъ само следъ встъпването му като възпитателъ въ Военното у-ще, на което самиятъ сказчикъ е билъ началникъ (1912 г.), Дранговъ е всадилъ всрѣдъ юнкеритѣ дисциплина, живостъ и готовностъ да умратъ. Като началникъ на школата за запасни офицери въ Скопие само за 4 месеца той можа да създаде великани по духъ подпоруци отъ събранитѣ изъ всички краища на България завършили срѣдно и висше образование младежи.

Дранговъ падна за да живѣе. Дранговъ падна за да освети свещената догма изразена съ думитѣ: „Отъ всичко обичамъ това, което е напоено съ кръвъ“. Останкитѣ му останаха тъпкани отъ чужди кракъ — отъ двора на черквата Св. Димитрий въ Скопие сърбитѣ пренесли останкитѣ му на гробищата, за да не гледатъ стотицитѣ свѣщи, които съгражданитѣ му ежедневно сж палили надъ гроба. — духътъ му, обаче, е въ насъ и ще живѣе, за да му се радватъ нашитѣ потомци.

Както християнството има светии — мъченици, така и военнитѣ добродетели иматъ свои светии. Единъ отъ тѣхъ е Дранговъ. Съ чествуване неговата паметъ ний чествуваме и себе си“.

Тържеството бѣ устроено отъ общогражданския комитетъ за издигане паметникъ на Б. Дранговъ.

На насъ илинденци, които имаме твърде високата честь да броимъ въ своитѣ редове най-достойния герой и воененъ идеологъ Дранговъ, налага се свещенъ дългъ да улеснимъ всички инициативи за създаване клонове на общогражданския комитетъ, за да може въ най-скоро време столицата ни да се краси отъ гордата, отъ величавата фигура на издигналия се на най-високия пиедесталъ синъ на Македония, отдавъ цѣлия си животъ за величието на България, да служи за примѣръ на тѣзи, които иматъ да разрешаватъ несбъднатитѣ наши народни задачи.

Д-ръ Александъръ П. Радевъ

Злата орисъ вѣчно е преследвала народа ни въ неговото историческо развитие, като му е отнимала твърде преждевременно неговитѣ достойни синове, които сж се издигвали до положението на ржководители на народнитѣ ни сждбини.

Било е време, когато се е водилъ споръ — кой създава събитията — маситѣ или водителитѣ на тѣзи маси. При Мусолини, обаче, при Хитлера и Мустафа Кемалъ и при това, което стана съ насъ българитѣ, излишни сж всѣкакви прения.

Искрата, която Светогорскиятъ монахъ раздуха, бѣ достатъчна да разпали въ душата на българина огъня, който озари съ блѣсъка си цѣлия ни роденъ ширъ и привлече обаянието на цѣлия свѣтъ съ добродѣлитѣ, които на полето на честъта и на достоинството прояви българскиятъ витязъ.

Въ най-слюбимния исторически моментъ, обаче, когато се решаваше сждбата на цѣлокупния ни народъ, ние не можахме да запазимъ нищо отъ това, което военната ни мощъ изкупи съ толкова свети жертви. Малки дребни човѣчета, недорасли до положението на най-обикновения почтенъ гражданинъ-данъкоплатецъ, хора безъ воля и достоинство, трепковци, които сж се клели преди всичко здраво

да крепятъ главитѣ си върху своитѣ рамене, се заеха да разрешаватъ проблеми, за които самитѣ тѣ бѣха съвсемъ незрѣли. Не само не прозрѣли достоинствата на народния ни духъ, но некадърни да ги проумѣятъ, даже и следъ като тѣ се бѣха проявили по най-обаятеленъ начинъ, нашитѣ квази водачи зариха въ тинята величието на бѣлг. духъ, унизиха героя въ неговитѣ собствени очи, въ очитѣ на цѣлия свѣтъ и убиха таланта му, върата въ неговитѣ способности.

А една година само преди сждбоноснитѣ дни, — на 20 май (3. VI) 1911 г. — загина въ Виена, вследствие на най-обикновена операция най-достойния държавникъ, който до тогава бѣлг. народъ бѣ създавалъ — Д-ръ Александъръ П. Радевъ, внукъ на известния въ цѣла Македония Димко Радевъ, наричанъ отъ турцитѣ Паша Димко, а отъ българитѣ — Голѣмъ Димко, за разлика отъ другъ единъ тоже голѣмъ българинъ — Малъ Димко, съ който, ведно съ военния лѣкарь д-ръ Мишайковъ и съ Конст. Робевъ, подкрепени отъ еснафа въ Битоля, подематъ борба противъ Фенеръ и създаватъ I-та българска община съ I-та бѣлг. черква Св. Нѣделя въ Битоля. Отъ тукъ борбата се разгаря надлъжъ и на ширъ и обхваща цѣла Зап. Македония, която

съ изключение на нѣколко само села, става екзархийска.

Роденъ презъ периода на борбата, расълъ въ самата борба и самъ взелъ участие въ нея, Ал. П. Р. крепналъ духомъ и тѣломъ и става носителъ на идеалитѣ на своитѣ сънародници за самостоенъ духовенъ и политически животъ.

Завършилъ правнитѣ науки, той идва въ България вече закрѣгленъ борецъ и скоро става председателъ на тогавашния македонски комитетъ, а въ професията си се издига до положението на адвокатъ отъ I величина, чието мѣсто вече 25 години стои още незаето. Общественикъ Д-ръ Ал. П. Радевъ, озаряващъ последователитѣ си съ здравия разумъ, съ достоинствата, съ увѣреността, съ прямотата и съ искреността си, бѣше се издигналъ на челно мѣсто не само всрѣдъ партията, въ която се числѣше, но и всрѣдъ цѣлото бѣлг. общество.

Високо интелигентенъ, умъ бистъръ и прозорливъ, дълбоко проникнатъ отъ ролята, която има да играе държавникътъ всрѣдъ младата и незакрепнала още ръководна интелигенция, гордъ въ съзнанието за примѣра, който трѣбва да се сочи на заставащитѣ начело мъже, за А. П. Р. бѣха неизвестни толкова свойственитѣ за времето унижителни поклони предъ когото и да е, даже и предъ трона. Твърдъ като гранитна скала, винаги здраво обмислящъ въпроситѣ, които има да се разрешаватъ, той устояваше своето схващане и по тоя начинъ бѣше получилъ прозвището на единственъ за времето, на най-достойния между достойнитѣ на призванъ свивше народенъ вождъ.

Аристократъ по произхождение, а крайно демократиченъ, той имаше бележитата особеност да притегля и да сплотява около себе си всичко, което имаше високата честъ да го познава, и неговата дума бѣше законъ за всички.

Като министъръ на правосъдието Р. остави дълбоки следи въ храма на Темида, но величавата фигура, каквато представляваше той, скоро залѣзе тъкмо въ навечерието, когато имаше да се разрешаватъ най-важнитѣ исторически задачи за българския народъ.

И у всички остана убеждението, че ако сѣдбата бѣ го пощадила, участъта на племето ни щѣше да бѣде съвсемъ друга, униженията на които бѣ подложенъ народътъ ни, щѣха да бѣдатъ спестени: картата на Балканитѣ щѣше да бѣде съвсемъ различна отъ сега съществуващата карта.

Познаващъ отлично своя народъ, върващъ неуклонно въ неговата твърдостъ и въ добродѣтели, които той таи въ гърдитѣ си, А. П. Р. не би допустналъ преди всичко подѣлбата на своя роденъ край, подѣлба желана толкова много отъ по-къснитѣ ни съюзници, които измѣчваше кошмара — уви,

нашитѣ слѣпци не можахъ да съзратъ това! — че следъ нѣкоя само година Македония ще бѣде

Д-ръ Александъръ П. Радевъ

обособена въ отдѣлна политическа единица и че всичко за тѣхъ ще бѣде изгубено.

Тогавашнитѣ наши — Боже, какъ да ги нарече човѣкъ държавници! — нѣмаха она елементаренъ нюхъ да разбератъ, че хапката, която имъ се подхвърляше, бѣше пропита съ най-отвратителна отрова, а тѣ я погълнаха и отровиха най-добрия, най-храбрия, най-достойния народъ на Балканитѣ — българския народъ.

Вѣчна слава на достойния вождъ. Нека неговия животъ, неговата трезва и всеотдайна служба служи за примѣръ всрѣдъ младитѣ поколения, за да могатъ да се създадатъ по-много достойни като него народни дейци.

К. Христовъ

Основаване на Четническия институтъ. Изпращане списъци въ Екзархията. Конгресътъ презъ 1899 год.

[Изъ запискитѣ на Ив. х. Николовъ. Продължение отъ кн. 5 — (75)]

Както казахъ, Винишката афера (14. XI 1897 г.) нанесе голѣмъ ударъ на революционната организация. Лошитѣ последици, обаче, се ограничиха само за Скопския окръгъ. Въ другитѣ окръзи революционното дѣло, следъ кратко затишие, продължаваше да напредва. Отъ друга страна дейността на организираната емиграция въ България ни внуша-

ваше опасения и преди тая афера, къмъ срѣдата на 1896 г. Централниятъ комитетъ бѣ принуденъ да изпрати въ София свой представителъ, който да следи дейността на емиграцията, както и да следи всичко, което се мисли и работи по македонския въпросъ и своевременно да ни уведомява; сѣщо да събира срѣдства и орѣжие за нуждитѣ на органи-

зацията и да вербува работници и ги изпраща въ Македония по наше посочване. За такъв определхмe Гьорче Петровъ, стоенето на когото въ Солунъ вече бѣ невъзможно. Като членъ въ Централния комитетъ Гьорче бѣ замѣстенъ отъ Хр. Матовъ.

Презъ 1898 год. Централниятъ комитетъ предприе и осъществи две нѣща, които дадоха силенъ тласъкъ на революционното дѣло въ Македония и които твърде много улесниха работата на комитета. Това сж: основаването на Четнически институтъ и завеждане практиката да се изпращатъ списъци въ Екзархията за назначаване учители-деятели въ важни пунктове.

Презъ сжщата година Централниятъ комитетъ изпрати окръжно до околийскитѣ ръководители, съ което се задължаваха да изложатъ положението на околията въ революционно отношение, както и нуждитѣ ѝ. Къмъ срѣдата на месецъ октомврий 1898 год. получихме отговоръ отъ 12 ръководители. Въ 11 отъ тия доклади ръководителитѣ, между другото, се оплакваха отъ лошото държане на терористическитѣ групи, образувани въ края на 1895 год., които искали отъ населението винаги хубава гостба и издръжка. Само въ едно изложение се похваляваше агитационно-организационната дейность на нелегалната чета на Михаилъ Попето. Следъ прочитането на докладитѣ по мое предложение решихме терористическитѣ групи да се разформиратъ и на тѣхно мѣсто въ всѣка околия да се създадатъ нелегални малочислени чети отъ нелегални наши работници. Писахме до всички ръководители да приложатъ решението на Централния комитетъ, като въ окръжното се казваше, че ако въ даденъ районъ нѣма нелегални работници, ръководителитѣ да съобщатъ, за да се изпрататъ такива. Постепенно и въ скоро време терористическитѣ групи бѣха замѣнени отъ нелегални чети, водени отъ войводи. Четитѣ имаха за задача да унищожаватъ дребнитѣ-турци, за да се отстрани терора и се повдигне духа на населението и да го подготвятъ за бъдещето въстание. Но материалнитѣ срѣдства, които Централниятъ комитетъ получаваше отъ облога на нѣкои търговци, бѣха недостатъчни да задоволятъ нуждитѣ на организацията по околии: тия срѣдства се изразходваха за издръжка на затворницитѣ въ централнитѣ затвори, за плащане хоно-

раръ на адвокатитѣ по завежданитѣ дѣла, за документи на сѣдии и други. Поради това наложи се на мѣстнитѣ ръководители да събиратъ членски вноски въ пари или натура отъ всѣки посветенъ и по-сѣстоятеленъ членъ на организацията, а посветенитѣ учители да внасятъ въ мѣстната организационна каса 2% отъ заплатата си. Събиранитѣ срѣдства да се изразходватъ за издръжка на мѣстнитѣ чети и, главно, за доставка на оружие. По-заможнитѣ пѣкъ членове бѣха задължени сами да си купятъ пушки, револвери и патрони. Парични срѣдства за нуждитѣ на организацията се надѣвахме да получимъ и отъ Върховния комитетъ въ

София, но надеждитѣ ни останаха неоправдани. Върховниятъ комитетъ бѣше враждебно настроенъ спремо Централния комитетъ. Не се оправдаха надеждитѣ ни да получимъ парична помощъ и отъ току що образуванитѣ изъ България офицерски братства, за които Гьорче Петровъ ни бѣше вече осведомилъ. Отиването ми въ София и срещата ми съ Ал. Протогеровъ, П. Дървинговъ и Саракиновъ въ Шуменъ се приключи неблагоприятно: тѣ ми заявиха, че сж още въ периода на организирането, та за парична помощъ и дума да не става сега.

Презъ сжщата 1898 г., за да се засили организационната дейность въ Македония, решихме да съставимъ списъкъ отъ по-активни учители, които да бждатъ назначени въ поважни пунктове изъ Македония и одринско. Пригответиятъ списъкъ изпратихме въ София на Гьорче Петровъ, когото задъл-

жихме да замине за Цариградъ и настои предъ Екзархията за приложението му. Опитътъ ни се увѣнча съ успѣхъ: всички учители отъ списъка бѣха назначени. За следнитѣ години се практикуваше сжщото.

Централниятъ комитетъ бѣше въ честъ контактъ съ ръководителитѣ въ провинцията, тѣй като мнозина отъ тѣхъ често идваха въ Солунъ по работа, или пѣкъ бѣха извиквани нарочно за срещи. Срещи ставаха не само по единично, Викахме по нѣколко души на обща среща за съвѣщание. Това практикувахме до 1898 год. Въ тия сбирки обикновено се обсъждаха конкретни и общи въпроси и се вземаха съответни решения. Най-многочислена сбирка-конгресъ се състоя презъ месецъ августъ 1899 г. Прижтствуваха окръжнитѣ ръководители и мнозина околийски — на брой 27 души, а заедно съ

Марко Ивановъ и Ник. Андреевъ

4-мата членове от Централния комитет — всичко 31 души. Срещата стана в моята квартира. Всеки ръководител изложи състоянието на дѣлото в района си, посочи причините и мъжнотите, след което се вземаха решения. Битолският, Струмишкият и Сърският делегати между другото посочиха, че най-голяма прѣчка за по-голям успѣх на организацията срещатъ въ лицето на митрополитѣ Григорий, Герасимъ и Ан. Наумовъ. Тия хора, — казваха делегатите, — явно противодействуватъ на организацията. При назначаване учители въ града или селата питатъ всѣкого: ти членъ ли си на революционната организация? Ако си членъ за тебе нѣма мѣсто. Или — утре ако се научимъ, че си станалъ членъ на организацията, веднага ще бъдешъ уволненъ! При това положение учителите, всички вече наши хора, сж бивали принудени да лъжатъ,

и какво е настроението на общественото мнение въ България противъ насъ. Ако веднага приложимъ решението, викътъ противъ насъ ще бѣде ужасенъ и ще се повреди много на революционната организация. Ето за това предлагамъ изпълнението на решението да се предостави на Ц. комитетъ; когато той намѣри, че времето е благоприятно за приложението на присъдата, тогава да се изпълни тя. Безъ заповѣдъ на Ц. комитетъ никой да не пристѣпва къмъ екзекуция. Който е съгласенъ съ предложението ми да дигне ръка. Всички 27 души дигнаха ръка. Олекна ми. По-късно, мнозина отъ тия делегати ми благодариха за предложението.

Въ сжщото заседание азъ поднесохъ оставката си отъ Ц. Комитетъ, като казахъ: „Вие всички знаете какъвъ викъ и какъви обвинения има противъ мене отъ опозицията. Смятамъ, че стоенето

Прилепскиятъ войводи преди Хуриета 1) въ срѣдната Тано Николовъ, 2) въ дѣсно Мирче Найденовъ, 3) въ лѣво Ив. Слияковъ и 4) Кочо Струдижанчето.

че не влизатъ въ организацията, за да не останатъ безъ учителско мѣсто. И тримата делегати предложиха да се взематъ строги мѣрки спремо визираните лица. Всички други делегати мълчеха. Азъ председателствувахъ събранието и поставихъ въпроса на гласуване, като казахъ: „Който е съгласенъ съ предложението на тримата делегати да дигне ръка“. Всички 27 души делегати, безъ насъ четиримата членове отъ Централния комитетъ, гласуваха за предложението. Азъ очаквахъ обратното и като видѣхъ резултата, трѣпки ме побиха. Да убиемъ двама митрополити, представители на нашата духовна власт, бератите на които сж издействувани съ такъвъ трудъ, макаръ и противници на организацията, ми се видѣ страшно. Погледнахъ д-ръ Хр. Татарчевъ и въ лицето му прочетохъ сжщата изненада. Веднага взехъ думата и казахъ: „Г-да, сега взехме едно много важно решение. Решението си е решение, но въ свързка съ него ще направя и азъ едно предложение. Вие знаете колко много врагове имаме; какъ постоянно ни клеветатъ

ми въ Ц. комитетъ е пакостно за организацията, поради което си давамъ оставката. Нека на мое мѣсто бѣде избранъ другъ. Азъ бихъ желалъ даже да е нѣкой отъ противниците ни, за да може да се постигне обединение и да се тури край на козните отъ страна на опозиционерите. Мнозина взеха дума. Обясниха мотивите на козните и източниците отъ де произтичатъ и всички единодушно решиха да остана въ Ц. комитетъ и си гледамъ работата.

Следъ конгреса Хр. Батанджиевъ, който бѣше членъ въ Централния комитетъ и секретаръ въ митрополията поради многото работа въ канцеларията на последната, поради физическа невъзможностъ си даде оставката отъ членството си въ Централния комитетъ, та фактически въ висшата управа на организацията останахме само двама — азъ и Д-ръ Хр. Татарчевъ. На негово мѣсто за времененъ членъ въ Централния комитетъ избрахме и поканихме Гр. Поповъ, шура на К. Г. Самарджиевъ.

Съобщава: Хр. Шалдевъ

Екзархъ Иосифъ I за задачата на Екзархията следъ 1878 год.

[Продължение отъ книга 5 (75)]

3. Третата точка бѣ да се образува общински центъръ въ жгѣла между Воденъ, Леринъ и Кайляри, отъ една страна, и между Леринъ, Кайляри и Костуръ, отъ друга. Въ тѣзи два лагера влизатъ 19 български села и едно влашко. Кайляри, административен центъръ на каазата, е турски градецъ. Въ самата кааза турскитъ села надминаватъ българскитъ по брой и кжши. Отдалечени еднакво отъ Леринъ и Костуръ, българскитъ села оставатъ безъ християнски центъръ. Това прави особено тежко и несносно положението на българитъ въ този затънтенъ край. Централно българско село въ Кайлярско е Емборе. Презъ 1895 г. се направи опитъ да се изпрати председателъ въ това село, но Битолскиятъ валия не допустна председателятъ да замине по иститъ мотиви, които наведе Портата за Малгара: Емборе по фермана не влиза въ ведомството на Екзархията. Презъ 1898 г. се направи новъ опитъ, който сполучи: председателятъ сформира община и се задържа нѣколко месеца. Възползувана отъ нѣкои прѣчки на председателя, една нощъ властѣта го дига и изпраща вързанъ въ гр. Съръ, отъ дето е роденъ. Екзархията веднага протестира срещу това насилствено и позорно дигане, и, понеже се убеди, че правителството не ще допустне по никакъвъ начинъ да се върне председателя, изпрати подиръ шестъ месеца новъ председателъ, комуто даде нови наставления, като го снабди съ препоръчително писмо до каймакамина. Последниятъ приелъ много любезно новия председателъ и, като прочелъ Екзархийското препоръчително писмо, целуналъ го по турския обичай, и го турилъ на главата си — знакъ, че робски ще изпълни всичко, което иска отъ него Екзархията. Така приетъ и поставенъ, председателятъ още презъ първия месецъ успѣ да уреди нѣкои висящи работи, навреме извади рухсатнамета за нѣколко училища, които отъ нѣколко години чакаха такива, и уреди нѣкои други мѣстни въпроси. Всичко това действава благотворно на българското население и го окуражи: едно българско село се отказа отъ патриаршията и мина подъ ведомството на родната си черква; раздвижиха се и останалитъ гъркомански села. Явиха се нѣкои турски мѣстни бейове съ предложение да имъ платятъ българскитъ села известно количество лири, или нѣма да оставятъ да се откажатъ отъ патриаршията. Смѣренъ, вѣроятно, сплашенъ, каймакаминътъ изведнажъ промѣня своето благоразположение: намѣсто прежния благъ каймакаминъ, председателятъ среща строгъ, навѣсенъ и озлобенъ турчинъ. При първо виждане казалъ на председателя да му представи отъ валията емиръ, че го признава за председателъ, иначе ще бѣде принуденъ да го дигне, защото, споредъ фермана, Екзархията нѣма ведомство въ Кайлярско. Като човѣкъ очуканъ и гвѣкавъ, председателятъ, макаръ и съ голѣми мъчности, се крепи. Въ негова подкрепа Екзархията направи предъ Портата всичко, което бѣ въ нейна мощъ. Даде му нови наставления, като му внуши да бѣде на шрекъ, да се пази отъ поводи, отъ които могатъ да се възползуватъ властитъ да го дигнатъ; поръча му се да не напуска мѣстото си, безъ изрична заповѣдъ отъ респективното си начальство. Екзархията има пълна надежда, че председателятъ ще се закрепи и при първо благовреме, ще се

прибератъ и останалитъ села подъ крилото на патриаршеската си черква. Съ тая сполука ще се очисти жгѣла между Костуръ и долината на р. Деволя — раздѣлната черта между българската и грѣцка народностъ.

4. Въ плана на Екзархията, бѣ да проникне и въ зилиховската кааза, въ която има 19 български села и да образува центъръ въ гр. Зилихово, дето, по сведенията ѝ, има около 30 кжши българи. Тази точка на програмата при всички положени усилия, не успѣ. Въ Зилиховската кааза Екзархията можеше да настѣпи по два пѣтя: чрезъ Драмската и чрезъ Сърската каази. Зилиховско духовно спада въ Драмската епархия, а административно — въ Сърския санджакъ. Драма образува отдѣленъ санджакъ, въ който влизатъ градоветъ Кавала и Саръ-Шабанъ. За да проникне въ Зилиховско, екзархията трѣбваше да мине силни центрове въ Съръ и Драма — въ първия градъ да отстоява правата на българитъ отъ Зилиховско предъ официалнитъ власти, а въ втория да парализира о време предъ официалнитъ драмски власти всички опити и козни на грѣцкия митрополитъ. Въ Драмско Екзархията нѣма и не може да има центъръ: въ самия градъ Драма изобщо християнитъ сж малцинство и почти нѣма българи. Остава гр. Съръ, но и въ този градъ общината е слаба, и поради недавнашни неблагоприятни случки, властѣта гледа съ недовѣрие на българитъ и систематически ги преследва. Изобщо въ Сърския санджакъ отъ освобождението на българитъ сж правени грѣшки, които скжпо се изплащатъ отъ българитъ. Въ Сърската кааза има 59 села български гъркомани, които не мислятъ да се отърсятъ отъ заблужденията си и минатъ подъ ведомството на Екзархията. Причинитъ за тая апатия на българитъ въ Сърско и въ нѣкои села на Петричко и Демиръ-Хисарско нѣкои дирятъ на всѣкъде, но не и тамъ, дето въ сжщность се криятъ. Сжществената причина, която възпира българитъ въ предметния край да последватъ примѣра на събратята си въ съпредѣлнитъ каази, сж поводитѣ, които почти всѣка година се даватъ на властитъ да съсипватъ и изтезаватъ българскитъ села. Презъ 1898 г. заговоритъ въ Съръ-Солунъ бѣха пълни съ хиляди първенци българи отъ Сърския санджакъ. Въ тѣзи поводи трѣбва да се обясни печалната и горчива истина, че въ самия градъ Съръ, при всичко, че отъ освобождението насамъ сж изсипани нѣколко стотици хиляди лева за повдигане на черковно-училищното дѣло, Екзархията брои едва 45 кжши и че българитъ въ цѣли български махали, като дветъ Каменици, заселени отъ българи отъ околнитъ села, се погърчватъ при българска черковно-училищна община, при български училища, инспекторъ и агентъ. Съ нищо не могатъ да се оправдаятъ тия съзнателни грѣшки: ония, които ги вършатъ, потѣпквнтъ още въ брѣздитъ слабото съзнание, което тукъ-тамъ се е пробудило у населението; които пъкъ насърчаватъ морално и материално това, приличатъ на лошитъ ония вѣтрове, които, намѣсто благотворни и животворни облаци, докарватъ градобитни, които очукватъ до коренъ всичко посѣто и прокълнало. Българитъ въ Сърско иматъ преди всичко нужда отъ свѣстяване и съзнаване народността и езика си: който не знае

още народността и езика си, такъв нито ще мре за тях, нито пък ще иска да има нещо общо с тях, които въ тяхно име ратуват и се жертвуват. Въ първите вѣкове на християнството много християнски сподвижници и мъченици излѣзоха отъ язичниците, ала, преди да станатъ мъченици, за светото Христово учение, язичниците станаха убедени вѣрующа и примѣрни християни. Въ Сѣрско става тъкмо обратното: искатъ да направятъ мъченици за народността и езика български, които още не съзнаватъ ни едното, ни другото и, следъ всичко това, не е чудно, че толкова годишни грижи, трудове, морални материални жертви въ Сѣрско даватъ толкова оскъдна жетва. Може да се възрази, че въ Неврокопската кааза сж се правили и се правятъ сжщитѣ грѣшки, но това не прѣчило и не прѣчи на българитѣ отъ тая кааза да сж народолюбиви, да обичатъ и милѣятъ за езика и народността, и да сж готови да се жертвуватъ за тяхъ. Има сжществува разлика между българитѣ въ Разложко, Неврокопско, па дори и въ Мелнишко и тия въ Сѣрско: първитѣ като планинци, сж поживи, по-събудени, по-неповлияни отъ грѣцизма и, при това, сж стопани на свои земи; вторитѣ поблизки до грѣцки центрове и прѣснати между грѣцки села, сж повлияни дълбоко отъ грѣцизма и, при това, повечето сж безимотни — роби на чифликчи. Българитѣ отъ Разложко и Неврокопско сж взимали участие въ черковната борба, броятъ и свои дейци въ тая борба, и освенъ това, иматъ отъ години свои училища. Въ Сѣрско налагало се е да се работи съ тактъ. Всичко това, като имаше предвидъ, Екзархията гледаше отъ една страна да разширява ведомството си въ Сѣрско, а отъ друга — да избѣгва поводи, отъ които властта можеше да се възползува да очука по-събуденитѣ българи въ селата, които се съзнаватъ и откажатъ отъ Патриаршията. Така предпазно Екзархията почна да работи отъ 1896 г. и нейнитѣ усилия се увѣчаха съ успѣхъ: българскитѣ села въ сѣрско се раздвижили; движението мина въ Драмско и дори въ Зилиховско, дето засегна с. Аристратъ, най-голѣмото село въ каазата, което служи за крепостъ на грѣцизма и за седалище на драмския грѣцки митрополитъ. Въ сѣрската кааза се отказаха едно по друго седемъ села, именно селата: Голѣма Махала, Мръсна, Джеялъ, Мактаръ, Пурлида, Календра и Кула, въ Драмската кааза — две села: Волякъ и Гереджикъ. Примѣрѣтъ на отказалитѣ се раздвижи и нѣкои други села, но властта, възползувана отъ даденъ поводъ въ Сѣрѣ, почна да притѣснява българитѣ съ двойка целъ — първо да сплоти и отчае отказалитѣ се, и второ да спре движението, което бѣ обзело доста села. До м. мартъ 1899 г. властта въ Сѣрѣ остана не само равнодушна спрямо борбата, която водѣха българитѣ екзархисти и грѣкомани въ Календра и Кула — първитѣ въ лицето на председателя на българската община, и вторитѣ въ това на грѣцкия митрополитъ, но и се туриха на страната на правдата. Отъ м. юлий 1899 г. властта промѣни своето поведение; отъ равнодушна и безпристрастна тя става извѣрдно наежена и пристрастна спрямо българитѣ, а подиръ десетъ месеци тя се повръща на грѣцкитѣ клевети и, въз основа на тяхъ, съставя обвинителенъ актъ срещу българския председателъ. Презъ този месецъ се направи и друга грѣшка въ Сѣрско: подбутнати отъ вѣнъ, ученицитѣ направиха бунтъ въ педагогическото

училище. Искрата на този бунтъ, така неоправданъ и печаленъ, се хвърля отъ тамъ, отъ дето миналата година се хвърли и надкладе бунтътъ въ Битолската, а преди три години — въ Солунската гимназия. Тия и темъ подобни грѣшки задържатъ естественото рѣководене на дѣлото въ Сѣрско.

5. Като особена точка въ програмата, Екзархията си тури да проникне по-дълбоко въ костурската кааза, да я разчисти отъ грѣкоманството и да приготви костурската епархия така, че да може единъ день да я мине въ реда на ония, за които тъкми при първо благовреме да поиска беретъ. Очистена отъ грѣкоманството, костурската кааза има всички условия да напредва: селата ѣ сж голѣми, населението е набожно и интелигентно, предприемчиво и ученолюбиво. По езикъ и носия костурци сж сжщи тракийци; като се видятъ единъ день стопани на черковнитѣ и училищни имоти, тѣ ще могатъ не само да подържатъ сами училищата си, но по отношение на просвѣщението ще изпреварятъ въ нѣколко години българитѣ отъ ония каази, които днесъ държатъ първо мѣсто по жертвитѣ си за просвѣщение. Очистена и преобретена веднажъ, костурската епархия ще бже най-яката крепостъ срещу грѣцизма на самата етнографична линия, която раздѣля българскиятъ елементъ отъ грѣцкия. Съ такава вѣра и надежда Екзархията направи голѣми жертви за предметната кааза. Отъ 1896 год. тя разви особена деятельность да раздвижи българитѣ въ повечето села, да спечели сърдцата имъ, да ги привлече и привърже къмъ народността и езика имъ и да ги прибере подъ крилото на праотеческата имъ черква. Усилията и жертвитѣ дадохъ своя плодъ: презъ 1896 г. минаха подъ ведомството на Екзархията три села — Дреничево, Желинѣ и Изглибе; презъ 1897 г. шестъ села: Загоричени, Българско-Блаца, Черновица, Вишени, Горенци (частъ) и Несрамъ, а презъ 1898 г. — три села: Тихолица, Черешница и Търново. Този успѣхъ, така насърчителенъ за Екзархията и така неочакванъ за Патриаршията, не се понара на последната, не се понара и на властта. За да парализира идеята за отказване, която бѣ раздвижила повечето села, властта почна да преследва систематически българитѣ отъ отказалитѣ се села: неприемаше прошенията, съ които явяваха, че се отказватъ отъ Патриаршията и минаватъ подъ Екзархията, стараше се да отцѣпи отъ българитѣ частъ и да образува грѣкоманска партия; задържаше черквитѣ за малцината грѣкомани; изпращаше полицаи да правятъ истиями въ селата съ инструкции да изкаратъ, че подписитѣ на прошенията сж подправени; задържаше съ недѣли първенцитѣ въ Костурѣ, за да ги отвлече отъ работата, разсипе материално и отчае. Тѣзи репресалии не дадохъ очаквания плодъ: екзархиститѣ упорно, решително и съ дълбоко съзнание постоянствуваха да твърдятъ, че подписитѣ сж тѣхни, че по езикъ и народностъ сж българи, че не припознаватъ патриаршията и че властта нѣма право да се бърка въ тѣхната съвѣсть и чувство. Като предполагаше, че селянитѣ работятъ по съветитѣ на председателя въ Костурѣ, властта обърна репресалиитѣ си срещу последния. Като намѣри отпоръ въ председателя и общината, властта, въ съгласие съ грѣцкия митрополитъ, прибѣгна до друго срѣдство — разпрати по екзархийскитѣ села арнаути да тероризиратъ българитѣ и, съ заплашване и бой, да ги принуди да се от-

кажатъ отъ Екзархията. Съредъ такири Екзархията протестира срещу поведението на властитѣ въ Битоля и Костуръ, като поиска да престанатъ неправдитѣ и гоненията, защото ще отчаятъ хората

Както всѣкога, Портата се позова на фермана — Костурската епархия била отвѣн ведомството на Екзархията и, поради това, грѣцкиятъ костурски митрополитъ билъ въ правото си да протестира. Преписката съ Портата се продължи, а самото население мъжествено и непоклатно стои на своето решение — не признава Патриаршията. Найсетне властѣта се принуди да прибѣгне до последно срѣдство и принуди да се сплашатъ екзархиститѣ, за да ги разедини и по този начинъ да сломи духа имъ; каймакаминътъ докара съ жандарми въ Костуръ кметовѣтѣ и първенцитѣ отъ екзархиститѣ села и имъ предлага да сторятъ едно отъ дветѣ: или да се откажатъ отъ Екзархията, или да му предадатъ мухтарскитѣ печати, които ще връчи на грѣкоманитѣ. Едновременно съ това принуждава, населението да подпише заявление че се отказватъ отъ Екзархията и че ще допусне грѣцкия митрополитъ да служи въ черквитѣ имъ. Населението останало твърдо като канара; ни единъ екзархистъ не подписа заявлението. Най-вѣрна характеристика за пристрастието на властѣта и за насилията вършени отъ нея надъ беззащитнитѣ екзархисти въ Костурско е следната телеграма: „Каймакаминътъ ни повика въ хюкюмата и силомъ ни принуждава да приемемъ въ селата си грѣцкия владика и да му се подчинимъ. Възраженията ни, че населението въ селата ни е българско и принадлежи на българското общество, енергично от-

блъсква, и защото не дадохме писмено задължение, че ще изпълнимъ заповѣдѣта му, взе силомъ мухтарскитѣ ни печати и съ ругания ни изгони. По-неже посѣга на привилегиитѣ, съ които сме се удостоили и ни принуждава силомъ да се подчинимъ на грѣцкия владика, молимъ да ни се запазятъ народнитѣ правдини и да се повърнатъ печатитѣ“. Телеграмата е подписана отъ мухтаритѣ отъ селата Апоскепъ, Бобища и Димна. Подобни телеграми дадоха селата: Загоричани, Галница, Смърдешъ, Горенци, Косинецъ, Бабчоръ, Попово, Дръничево, Желинъ, Изглибе, Вишени, Тихолица и др. Разпоредбата на каймакамина била да се докаратъ кметовѣтѣ и първенцитѣ не само отъ новоотказалитѣ се, но и тия отъ другитѣ екзархийски села. Решителната телеграма на кметовѣтѣ отново разгнѣвила каймаканина, и, за да си отмѣсти, разпоредилъ да се докаратъ отново всѣчки кметове и първенци, които подписали телеграмитѣ, като арестувалъ едни, а други взелъ подъ следствие. Ала и съ това не сполучи да разколебае екзархиститѣ и да убие единодушието имъ: колко повече ги преследва, толкова по-твърдо и решително отстояватъ народността и правата си. Постоянството, решителността и единодушието на екзархиститѣ надви: нито властѣта може да ги принуди да се откажатъ отъ народността и народната си черква, нито пъкъ грѣцкиятъ митрополитъ се осмѣли да стѣпи въ екзархийско село или да влѣзе въ екзархийска черква. Такива драгоценни сж плодовѣтѣ на борбата, която се води съ съзнание, единодушие и мъжество. (Следва).

Съобщава: Хр. Шалдевъ

Презъ месеца

Въ Срѣдна Европа, въ Далечния и въ Близкия Изтокъ политическото положение продължава да е все така объркано и атмосферата — наситена съ безпокойства и изтрѣпналостъ като предъ страшни събития. Призрактъ на една нова война расте и се приближава застрашителенъ.

Отъ всѣкъде се заявява, че не се желѣе войната и въ това не бива никой да се съмнява. Желанието, обаче, само не е достатъчно безсилно е да спре хола на работитѣ, които вървятъ именно къмъ военни стѣлкновения.

Тревоженъ гласъ предъ възможността отъ скорошна война надаватъ и лица като сегашния английски министъръ на войната, г. Джѣфъ Купъръ, който заяви неотдавна, че днешното положение въ Европа е по-лошо, отколкото бѣ презъ 1914 година.

— Защо е по-лошо?

— Защото днесъ всѣка държава се грижи за себе си, на себе си главно трѣбва да разчита, въпрѣки че сега Европа е кръстосана съ повече отъ всѣкога спогодби и възможни съглашения. Овлѣчени сж днесъ всѣчки и въ всѣки моментъ всѣки може да очаква, че може да бѣде изоставенъ или дори нападатъ отъ „приятеля“ си. Днесъ нѣмаме съюзитѣ отъ голѣми сили отпреди войната, които все пакъ можеха да бждатъ спирачки за едно стѣлкновение между държави. Днесъ нѣмаме и международното положение отпреди голѣмата война което бѣ по-спокойно, по-малко сложно отъ днешното. Преди 1914 година много отъ държавитѣ все още смѣтаха, че не лесно и не безнаказано могатъ да се нарушаватъ международни и частни договорни задължения; тогава нѣмаше болезнено наранени национални честолюбия и договорни ограничения до степенъ на задушаване на националния животъ на победенитѣ, както е днесъ съ нѣкои държави; тогава нѣмаше и примѣра и подбуждането на революции като руската. Имаше и преди войната съперничества за надмощие въ задморски владения и за свѣтовна търговия, за военна и политическо разширение, но къмъ това днесъ се прибавя важниятъ елементъ: накарзани държави и поради туй страшни озлобления и ненависти и едно почти неоправимо разстройване на стопанския и търговски животъ въ свѣта.

Това направиха, до тукъ докараха работитѣ договоритѣ за миръ, подписани въ Парижъ и околноститѣ.

Имаше една надежда на нѣкои членове отъ договоритѣ за миръ и тя лежеше въ Обществото на народитѣ. То, обаче, не оправда

до тоя часъ тая надежда. Видѣ се, че то нѣма реална сила и всѣки, който смѣташе, че може да действува на своя глава, си действуваше. Така направиха по редъ тритѣ държави, които имаха нужда да промѣнятъ нѣкои сѣществувачи положения и които нѣмаха надежда и време да чакатъ Обществото на народитѣ да имъ урежда работитѣ. Това бѣха Япония, Германия и Италия. Тѣ бѣха последвани и отъ малката Австрия (въвеждането на задължителната военна повинностъ), а въ последно време и отъ Турция, която не дочака, а накара силитѣ да ревизиратъ договора въ постановленията му за Протоцитѣ.

Изправени сме предъ едно положение, когато кой както може си гласи работитѣ и не иска да знае (ако издѣбне момента и разчита на силата си) за задължения и международни постановления.

Презъ последнитѣ седмици телефонътъ ни носѣше една следъ друга вести за трескави приготовления, мѣрки и вътрешни преобразувания почти въ всѣчки държави съ целъ за засилване на народната имъ отбрана. А знае се, колко малко се иска отбраната да се превърне въ нападение.

Фактически договоритѣ за миръ сж въ отстѣпление и членовѣтѣ имъ единъ следъ другъ се разпадатъ. ОН, което бѣ една тѣхна опора, и то е вече нищо въ сегашния си видъ. Какво остава тогава? — Остава хаосътъ, пълното развързване на егоистичнитѣ стремѣжи и страшната неяснотность отъ избухвания отъ всѣка страна и на всѣка стѣпка. Навлизаме по-дълбоко въ ерата на правото на силата предъ силата на правото.

Това е, обаче, отъ областѣта на теорията. Защото за българския народъ, както и за други нѣкои народи — годинитѣ отъ 1919 до сега бѣха глѣдини, презъ които тържествуваше фактически правото на силата. Последнитѣ събития, които докараха до разнебитването на договоритѣ и до фалирането на днешната форма на ОН, сж едно косвено и красноречиво оправдание на олозицията, която правѣха онеправданитѣ отъ парижкитѣ договори на „правото“ на тия договори и единъ етапъ къмъ — нека се надѣваме — едно действително възтържествуване на силата на истинското право.

Въ Македония подъ грѣцка властъ.

Грѣцкиятъ кралъ Георги II предприе презъ втората половина на месеца обиколка изъ придобититѣ следъ войната земи отъ Тракия и отъ Македония. Това пътуване, само по себе си е

нѣщо обикновено за единъ кралъ, който иска да се осведоми на самото мѣсто за работитѣ въ кралството си. Отъ отзивитѣ, обаче, въ грѣцкия печатъ за пжтуването и отъ нѣкои други обстоятелства се вижда, че то е свързано съ особени мѣрки на правителството въ тия земи отъ кралството.

Въпросътъ за българитѣ въ Македония подъ грѣцко управление, който никога не е преставалъ да занимава грѣцкитѣ управници, сега, изглежда по нѣкакви особени съображения и причини, отново е обезпокоилъ Атина.

Националниятъ съюзъ въ Гърция взелъ починъ да се образува една комисия за проучване на положението въ северна Гърция. Комисията се образувала, проучила положението и споредъ в. „Естия“ отъ 17. VI. 1936 г. докладвала предъ министъръ-председателя и предъ министра на вътрешнитѣ работи, като препоръчала мѣрки, които непременно трѣбвало да се взематъ, за да се парализира опасността отъ чуждитѣ пропаганди и отъ комунизма. Между мѣрките били и тия: да се назначаватъ грѣцки националисти и да се замѣстватъ бившитѣ схизматически (български — б. р.) свещеници и пр. „Естия“, пише, че отъ страна на правителството било заявено на комисията, че то вече взело решение и непрекъснато работи „за духовното претопяване на чуждоезичното население.“

Това не сж наши думи, а думи на самия вестникъ. Тѣ сж толкова ярки и тѣй добре говорятъ за участъта, която е приговляла грѣцката властъ за българското население въ Гърция, че нѣматъ нужда отъ тълкувания.

В. „Етники“ пъкъ обнародва резултата отъ една „анкета за българяването (!) на Македония“, въ която се нападатъ грѣцкитѣ власти, заедно допушавали разпространението на българския езикъ въ Македония.

Че правителството взема мѣрки за погрѣчването на другоезичнитѣ (а тѣ сж главно българитѣ), се вижда отъ съобщението на в. „Елефтеронъ Вима“ отъ 14. VI, че всички нови окръжни управители въ Македония подъ грѣцко сж военни, отъ полковникъ на горе.

А дописникътъ на в. „Типосъ“, г. Чаиластъ съобщава, че министърътъ на просвѣтата уведомилъ краля, че решилъ заедно съ министъръ-председателя, да се взематъ мѣрки между друго и да се назначатъ тридесетъ народни и духовни проповѣдници, които всѣки месецъ по редъ всѣки ще кръстосва Македония, за да засилватъ националното чувство особено на българскитѣ жители. Разбира се, не бива никой да смѣта, че тия проповѣдници ще засилватъ наистина националното чувство, което българитѣ си го иматъ. Тѣ собствено ще се мжчатъ да изкореняватъ националното имъ чувство.

Френскиятъ официозъ на грѣцкото правителство, в. „Messager d'Athènes“ отъ 21. V. 1936, въ статията за годишнината отъ превземането на Кукуш презъ 1913 г. отъ гърцитѣ, казва, че това превземане било „решителенъ ударъ за освобождаване на грѣцка Македония“ и на края завършва: „Македония, която е частъ отъ Гърция, е вънъ отъ всѣко разискване, вънъ отъ всѣко оспорване. Тя е почти изцѣлю грѣцка. Едно малко еврейско и славянско малцинство съ нищо не промѣня чисто грѣцкия ѝ характеръ.“

Не е безъ значение фактътъ, че самъ кралятъ е отишълъ да присъствува на тържествата въ Кукуш по случай годишнината отъ превземането му отъ гърцитѣ.

Все по туй време имаме и изявленията на министъръ-председателя г. Метаксасъ, който подчерталъ, че между България и Гърция не може да има политически въпроси.

Всички тия факти повдигатъ единъ важенъ за българитѣ и по-специално за Македония въпросъ: защо тъкмо сега е това съсредоточено и непрекъснато отъ видими причини настояване, че частъта отъ Македония, която се владѣе отъ Гърция, била напълно Грѣцка и че трѣбвало колкото се може по-скоро да се елиминиратъ българитѣ въ тая Македония?

Не сж ли подушили гърцитѣ нѣщо?

Въ Македония подъ югославско управление

Да почнемъ отъ последнитѣ дни на месеца.

Народнитѣ театри отъ София и отъ Бѣлградъ направиха взаимни гостувания — софийскитѣ въ Бѣлградъ, бѣлградскитѣ въ София. Остава въ обществото, у насъ и въ Югославия, пакъ впечатлението, че се прави съ това още една крачка напредъ къмъ югославо-българско сближение.

Но кой ще каже, до кога тия приливи и отливи на сближаване и отдалечаване и пакъ на сближаване между българитѣ отъ България и сѣрби (главно) ще се извършватъ съ краенъ резултатъ — не действително сближение, а впечатление за нѣкакво сближение? Впечатленията въ тая работа могатъ по нѣкога да сж интересни, но не сгрѣватъ. Дѣлата сж по-важни отъ речитѣ, отъ пѣвѣята, дори отъ сълзитѣ на умиление, които могатъ да се явятъ въ очитѣ на наивни хора отъ двѣтѣ страни на границата, която дѣли сѣрби и българитѣ.

Ние знаемъ, че труденъ е пътя до едно искрено, истинско приятелско съжителство между българитѣ и сѣрби следъ

всичко онова, което протече помежду имъ отъ времето още преди освобождението на България. Но знаемъ сжщо, че, за да се постигне това истинско приятелство, тая „братска“ както я наричатъ, задружностъ — само езикътъ на дѣлата е въ състояние да направи нѣщо действително, а не езикътъ на пожеланията и самозалъгванията, за да не кажемъ залъгванията.

А какъвъ е езикътъ на дѣлата? — Отъ страна на Бѣлградъ ни ладоха, въ отговоръ на този въпросъ, въ съвсемъ последни дни ново указание: следъ като стотици български юнаци бѣха вече готови да потеглятъ за Суботица, като гости на югославскитѣ соколи; отъ Бѣлградъ телеграфираха, че проектираната екскурзия на соколитѣ и юнацитѣ до нѣкои градове, между тѣхъ и Скопие, не ще стане „по технически“ и др. причини. А нѣма защо да се крие, че повечето отъ нашитѣ юнаци се бѣха решили да отидатъ на соколския съборъ главно за туй, защото имъ се удаваше случай да посетятъ Скопие, гдето живѣятъ толкова много българитѣ, сигурно и тѣ копнеючи да иматъ за свои гости българитѣ отъ България. Та ако това не се знае, ако има желание да си затваряме очитѣ прелъ тоя и такива факти, какво сближение може да става? И кому ли е нужно такова фалшиво сближение? Та нали сме възрастни, нормални, сериозни хора, а не недоразвити деца. Само слабоумни бѣха могли да намиратъ смисълъ въ подобни игри на сближаване на цѣли народи, които искатъ да правятъ история и да оставятъ свѣтло имъ въ общочовѣшкото развитие, а не да си чупятъ безразсѣдно главитѣ. Ако е въпросъ за второто, нѣма нужда отъ никакви сближения. Българитѣ и сѣрбитѣ и безъ тѣхъ достатъчно жестоко сж си трошили главитѣ. . .

* * *

Въ излизащето въ Прага списание „L'Europe Centrale“ отъ 3. VI. 1936 г. I. B. de Faille описва едно свое пжтуване изъ Македония подъ сѣрбско управление. Описанието му, изглежда, има задача да привлече туристи въ тая страна.

„Македония е твърде богата съ легенди, съ история и съ старинни обѣлка, — пише авторътъ. — Кемалъ прогони феса и фереджето отъ Турция, но въ Македония тѣ сж запазени. Югославското правителство никакъ не забранява външитѣ прояви на расата и религията. То не се опита да ограничи, да модернизиратъ тия прояви на националенъ животъ, което доказва неговия духъ на търпимостъ и зачитането му на убежденията на всѣкого едного.“

Авторътъ има предвидъ турцитѣ въ Македония, но последнитѣ му думи отъ цитираното по-горе се отнасятъ изобщо до всички несѣрбски населения въ Македония, а това значи и до българитѣ тамъ.

Трѣбва ли да се запитае, ако Бѣлградъ наистина зачита убежденията на всѣки и проявява търпимостъ къмъ националниятъ животъ на всѣки въ Македония, кжде сж хилядитѣ български училища и черкви, библиотеки, книги и други издания на български, каквито българитѣ въ Македония си имаха още въ турско време?

Какъ трѣбва да се разбира „търпимостъ“ на Бѣлградъ по отношение на българитѣ въ Македония, се вижда и отъ писаното на 26. юний 1936 въ в. „Време“ (Бѣлградъ).

„Сѣрбско-български споръ днесъ не съществува вече — казва вестникътъ — защото излѣзохме вече отъ тѣсния Балкански кръгъ. Претопихме се или сме на пътъ да се претопиме въ голѣмото море, което, оставяйки широко поле за развитието на отдѣлнитѣ племена, трѣбва да трѣгне по пътя на голѣмитѣ исторически образувания, дори и ако това не е по-волята ни.“

Ясно. Споръ по вестникитѣ може днесъ да не съществува, но фактитѣ сж въ споръ съ тоя манталитетъ на претопяване. Добре е в. „Време“ и читателитѣ му и всички, които мислятъ като тѣхъ, да прочетатъ описанието, което бѣлградскиятъ в. „Политика“ даде за срещата на актьора отъ софийския театъръ, българинътъ отъ Шипъ, г. Никола Балабановъ, съ рождения му братъ, сѣрбски юнкеръ, по име не Балабановъ, а Балабановичъ, за да видятъ отразена въ тая малка и крайно характеристична случка цѣлата действителност, цѣлия фалшъ въ днешнитѣ българо-сѣрбски отношения и по-специално — цѣлия цинизъмъ на твърдението, че не съществувалъ вече никакъвъ споръ между българитѣ и сѣрбитѣ. Споръ съществува и ще съществува и всичко ще бжде фалшиво дотогава, докато могатъ да ставатъ и да се повтарятъ случки като тая: двама рождени брата, живущи въ две сѣседни и сродни страни, при това прегръщащи се ужъ за братство, да носятъ две различни фамилии имена — Балабановъ и Балабановичъ. Едно бездушно, едно мнѣничко ч не може още да излезе отъ името на двамата брата и ги държи раздѣлени цѣли 20 години, а какво остава за по-сжществени работи?

Ние сме длъжни да изтъкваме тия факти и струва ни се, че по тоя начинъ ние най-добре работимъ за дохождането на времето, когато двата народа, българскитѣ и сѣрбскитѣ, ще могатъ да се здрависатъ като свободни и достойни брата не за коварство, а за искрено сътрудничество помежду.

Изъ вестниците и печата

Денъ на Македония

Свети духъ — Денъ на Македония.

Македония — какво е това?

Жално е да се помисли какъ нѣкои понятия отъ Много и неправилно употребяване се изтѣркатъ, губятъ първоначалното си значение, обезцѣпяватъ се.

Македония — не сж ли това ония гърмежи, които произваха честта и снагата на българщината?

Не, Македония е само Македония — ни буква, ни точка по-малко или повече, — такава и толкова, каквито сж Тракия, Добруджа, Мизия, Шопско — все области на българщината, всѣка дала на тая една и сѣща, една и обща българска майка най-достойнитъ си представители за изграждане на третото свободно българско царство.

Македония — това сж ширното Охридско езеро, приоблачниятъ Шаръ, южнякиятъ Дойранъ, неповторимата Струга, Скопие, Битоля, Воденъ, Шипъ, Прилепъ, Вардаръ...

Това е земята, която открихъ за българщината Кирилъ и Методи, св. Климентъ, св. Наумъ, братята Димитъръ и Константинъ Миладинови, Григоръ Пърличева, Неофита Рилски, хаджи Якимъ Кърчовски — първиятъ български писателъ, който започналъ да печати книги на новобългарско наречие още въ 1814 година; хиляди общественици, учени, хора на изкуството, трудолюбиви работници...

Македония — това е земята, напоявана редовно, еднакво отъ небесния дъждъ и българска кръвъ.

Това е земята, дето бѣха подети борбитъ за църковна и народностна свобода; дето бѣ пазенъ презъ робството българския езикъ непожнѣнъ отъ пристѣпнитъ на какви ли не ползновения; дето българската майка бѣ калена въ жертви, които не сж познати на никоя жена въ свѣта; дето българската пѣсенъ, българската носия, българскиятъ битъ сж останали ненакърними презъ течение на въковѣтъ.

И пакъ тя — отъ „ябълка на раздора“, кога да е ще стане звено за сѣдинение на братскитъ народи.

Македония — какво свѣтло име; каква съразмѣрност на природна и мжжествена хубост; на народностна и върска твърдина.

Македония — земя на нашитъ дѣди и бащи — земя на нашитъ деца и внуци!

Денъ на Македония — въковѣтъ на Македония!

Хр. Д. Бр. „Миръ“, бр. 10757

Както презъ изтеклитъ 2 год. така и тази година намъ бѣ забранено да отпразнуваме деня на македония, да изпълнимъ повелѣта на нашата религия — Духовленъ е денъ на общуване душитъ на живитъ съ тия на умрѣлитъ — да призовемъ душитъ на нашитъ родители, на братята и сестритъ ни, на всички, които положили живота си въ служба на родината и да имъ въздадемъ нужната възхвала.

Намъ не бѣ позволено да изпълнимъ нашия дългъ на добри християни и на отлични български граждани.

Макед. българинъ е понасялъ много по-жестоки гонения и унижения и се надява, че ще изтече злото, което недалновидни люде нанесоха на общобългарскитъ идеали.

Сѣборътъ на западната граница

Тази година на Св. Духъ сѣборътъ на границата бѣ внушителенъ. Хиляденъ народъ участвуваше въ това тържество. Молебнѣтъ се отслужи при пограничния получастѣкъ. Произнесоха се прочувствени речи.

Отъ Министерството на Външнитъ работи сж били направени постѣпки въ Бѣлградъ да се позволи свиждане на границата при с. Калотина.

Оживлението отсамъ границата бѣ голѣмо. Трогателна бѣ картината, когато цѣлото множество падна на колѣне предъ поробената родина и въ дълбоко мълчание остана въ това положение нѣколко минути. Оттатѣкъ границата — мъртвило. Далечъ нѣжде, по стѣрницата, се забелязваха купчинки хора, които страховито подаваха глава. По всичко личеше, че тѣзи наши братя и сестри бѣха отъ близкитъ погранични села.

Разбра се следъ единъ часъ, че въ Цариградъ, въ недѣля, била разгласена чрезъ глашатай заповѣдта на Околийския началникъ, никой да не отива къмъ границата на Св. Духъ. И, наистина, отсамъ чакахме цѣлия денъ, любувайки се на натженитъ родни поля и ридове, но разрешение за свиждане отъ Бѣлградъ не се получи.

И миналата година сѣщата история, и по-миналата, когато на власт бѣ Кимонъ Георгиевъ, чакахме...

Въ в-къ „Слово“ — бр. 4184: — на уводно мѣсто е публикувана отъ г. М. Сапунаровъ статията „16 юний“, въ която сж изяснени причинитъ, които доведоха погрома на България.

Безъ коментарии статията предаваме почти изпѣло:

16. юний не е случайно събитие, дължимо на нашенска гламавщина. 16. юний води своя произходъ отъ тъмнитъ замисли на една чужда, враждебна намъ политика, която съ сѣщото коравосърдечие, съ което извърши ампутацията на Полша преди 100 години, бѣ решила, за постигането на своитъ грубо егоистични цели, да разчлени освободената отъ нея българска земя, за да задоволи алчнитъ апетити на онѣзи, които съ цената на живи кжсове отъ българска снага искаше да впрегне въ своята колесница.

Македонскитъ въпросъ отдавна бѣ предрешенъ за руската дипломация. Македония трѣбваше да принадлежи на Сърбия, за да се засили чрезъ нея и, като ѝ се осигури тилтъ, да се хвърли противъ Австро-Унгария. За тази целъ устрѣни руски агенти редъ години работиха съ фанатичната ревност на заклети български врагове. Тѣхнитъ имена сж Демидовъ, Ястребовъ, Ростковски, Машковъ, Хартвигъ и Консорциумъ.

Ако 16. юний е „престѣпно безумие“, то е логическо по следствие отъ цѣлъ низъ безумия, ако не толкова престѣпни въ всѣки случай не по-малко пакостни.

Първото „престѣпно безумие“ се извърши чрезъ освободителната политика на Гюргевския революционенъ комитетъ. Дивнитъ духовенъ полемъ на българщината бѣ изкълченъ, защото онѣзи, които отъ 200 години се стремѣха къмъ Пролити, имаха интересъ при следващото свое нашествие да заварятъ едно стадо отъ барани, а не единъ осъзналъ се народъ.

Второто „престѣпно безумие“ бѣ прибрзаното сѣдинение, извършено пакъ по чужди внушения.

Третото „престѣпно безумие“, подготвено отъ чужди агенти, бѣ изгонването на княза Александра.

Четвъртото „престѣпно безумие“ е скжсането съ предвидливата и държавническа политика на Ст. Стамболова по отношение на Македония.

Петото „престѣпно безумие“ носи името Фирмилиантъ. То състои въ усвояването на идеята за дѣлежъ на Македония и въ напушането на мѣдрата политика за нейната автономия.

Шестото „престѣпно безумие“ се състои въ сключването на Балканския съюзъ, безъ да се уговори съ „арбитра“ условие, че въоръженитъ турски сили ще се биятъ тамъ, кждето се намѣрятъ, независимо отъ всѣкакви разграничителни линии и безъ да се уговорятъ съ Гърция каквито и да било условия за подѣба на отвоюванитъ земи, по нѣмане на време, както мило се изразява тогавашния ржководителъ на българската политика За „арбитра“, въпрочемъ, тѣзи условия нѣмаха никакво значение, защото руската дипломация, както изрично го заяви Сазоновъ предъ Поанкаре, а по-късно и предъ цѣлия френски министерски съветъ, бѣ напълно убедена, че България ще бѣдъ бита и че Русия ще да се яви наново „да я спасява“, съ цената на Македония и Добруджа.

Седмото „престѣпно безумие“ се състои въ дивата атака на Чаталжа, по начинъ какъвто дори единъ школуванъ ефрейторъ не би си позволилъ, безъ да се дочака поне изпратеното отъ Одринъ тежко артилерийско отдѣление.

Осмото „престѣпно безумие“ се състои въ глупавото, неокачествено и неиздържаше никаква критика сѣрѣдоточване на нашата армия на западната граница, отъ Дунава до Егея.

Деветото „престѣпно безумие“ се състои въ това, че не се сключи споразумение съ Румѣния, която предлагаше своето съдействие и съюзъ, защото не можаха да опредѣлятъ отъ кжде да се измѣрятъ тритъ километра предвидени въ Петроградския протоколъ по отстѣпването на Силистра: отъ окрайнината на града, или отъ пазара.

Десетото „престѣпно безумие“ носи името Солунъ.

Единадесетото „престѣпно безумие“ се състои въ това, че въпрѣки страшнитъ предизвикателства не дочакахме съюзнитъ и решени да воюватъ съ насъ сѣрби и гърци, първи да ни нападнатъ.

Дванадесетото „престѣпно безумие“ е 16 юний, когато нападнахме, безъ да бждемъ надлежно сѣрѣдоточени и готови за война, съ наивното, смѣшно и детинско предположение, че този „инцидентъ“ ще ускори „арбитра“.

Въ основата на цѣлия този циклъ отъ безумия, лежи единъ освободителенъ хипнозъ, най-красноречивъ изразъ на който дава известната пѣсенъ:

„Русий царъ е на земята. Най-великъ, отъ всички прѣвъ“...

Като, че ли руския царъ дене и ноще мислѣше само за това, какъ да ошастливи милитъ българи и тѣхния симпатиченъ царъ, даже и въ минутитъ, когато биваше заобиколенъ отъ сиренитъ, които се наричаха Милица и Стана и когато му гостуваше скжпата тетя Оля, която слизаше въ Зимния дворецъ като въ нѣкой брѣзнички ханъ...

16. юний е не по-малко рожба и на политическитъ Шейло-

ковци отъ Балпацъ, които намѣриха уши, които да чуятъ тѣхнитѣ внушения.

Но нека вече хвърлимъ тежко и колкото можемъ по-дебело було върху тѣжното минало и съ пълна вѣра въ здравитѣ, неизчерпаеми сили на нашия жилавъ народъ да заработимъ за утрешния день, безъ да отблъскваме приятелскитѣ ръце, които искрено ни се подаватъ.

Защото нощитѣ сѣ бремени и защото луди и слѣпи динамични сили бродятъ въ нощния мракъ. И дано срѣднощния часъ не завари спящитѣ деви съ угаснали кидилници.

* * *

На конгреса на съюза на английскитѣ бойци, който има клонове почти въ всички населени центрове на британската империя и брой надъ 500,000 свои членове, станалъ въ гр. Лондонъ въ срѣдата на м. май н. г. поднесоха се поздравни и отъ българското запасно войнство. Било е указано особено внимание на нашитѣ пратеници. Презъ свѣтовната война английски въоръжени сили взеха участие почти на всички бойни фронтове. Никѣде, обаче, тѣ не срещнаха опора по-силна и по-мощна отъ тази, която имъ се указа отъ бълг. храбрецъ на Доиранския фронтъ. Англичанитѣ, каквито е храбъръ и гордъ, не може да не питае чувството на уважение и дълбока почитъ къмъ малобройната но силна по духъ и военна мощъ българска армия.

Г. Ген. Вазовъ, като председателъ на делегацията, е билъ удостоенъ съ особено внимание, като е билъ приетъ отъ младия английски кралъ Н. В. Едуардъ VIII на ауденция.

Въ отговоръ на това посещение една делегация отъ 13 души английски бойци на 12 юний пристигна въ България, за да подчертае до какво Англия тѣчи достойнството и рицарското джентлменство на българския воинъ.

Още при влизането на бълг. земя — при гара Калотино — гоститѣ сѣ били изненадани отъ горещия и сърдеченъ приемъ на бълг. народъ. Многобройно население, стекло се отъ околнитѣ села, ведно съ учащитѣ се, отрупали сѣ гоститѣ съ цвѣти и сѣ изпратили влака съ радостенъ възгласъ.

На гара Драгоманъ изненадата на гоститѣ е била още по-голяма. Тукъ войска, ученици и народъ въ празнично облѣкло сѣ устроили импозантно посрещане. Престоятъ на влака отъ 2 часа е билъ използванъ въ произнасяне на тържествени слова и въ устрояване на кръшни български хора, на които сѣ взели участие и гоститѣ. На 11 ч. и 50 м. официално посрещане на Соф. гара. На 12 и 13 VI гоститѣ сѣ отрупали съ особено внимание отъ гражданство и отъ официални власти въ София,* а после — Пловдивъ, Карлово, Сопотъ, Казанлъкъ, Шипка върха Св. Никола, Габрово, В. Търново, Варна, Св. Константинъ, Евксиноградъ, Плъвентъ, Самоковъ, Чамъ кория, Дупница, Рилския манастиръ и Бояна. На 24. VI 22.15 ч. заминаване обратно за Англия.

Едно опущение — на гоститѣ не се посочиха изшитѣ водлъгачни станции — Хисаря, Баня, Сулудервентъ и пр. и теленитѣ мрежи, Стрезимировци.

Гоститѣ останаха очаровани отъ непринудения, отъ трогателно искрения приемъ, който тѣ намѣриха въ малката, храбрата и ужасно онеправданата наша родина. Преуморени отъ вълненията, които сѣ изпитали при възторженитѣ посрещания, особено отъ това, което сѣ преживѣли въ Плъвентъ, лето е билъ възпроизведенъ боя при Доиранъ, гоститѣ се отказаха отъ последната частъ на програмата и на 24 си заминаха, преизпълнени съ неизгладими впечатления. Нека се надѣмъ, че тѣ, представителитѣ на гордия Албионъ, потомцитѣ на Гладстона, на Макъ Гахана, ще изнесатъ предъ свѣта и ще станатъ тълкуватели на кошмара, който измъчва душата на българина отъ царството и на тоя — останалъ въ робство.

„Политика“ за стопанското положение въ Македония

Хората въ Гостиваръ и Тетово мрачни и загрижени

„Пратеникъ на бѣлградския в. „Политика“ обикаля Македония. Въ дописка („Политика“ 9. VI) отъ Гостиваръ между другото се казва следното:

Чаршията въ Гостиваръ е пуста, сѣщо както въ Тетово. Хората сѣ мрачни и загрижени. Селяни цѣлъ день водятъ изъ града магарета съ дърва, които, сѣщо както въ Тетово, нѣма на кого да продадатъ. Чаршията дреме въ безработица. Въ малкия Гостиваръ сѣ затворени петдесетъ общарици. Въ сѣщото положение се намиратъ и другитѣ занаятчици“.

Въ единъ отъ иднитѣ броеве на списанието ще дадемъ специална статия относно економическото състояние на нашитѣ братя въ Македония.

* * *

Следъ правенитѣ отъ редъ години опити да се всади молеца на разлаженитѣ всрѣдъ бълг. армия, за да може България да стане играчка въ ржцетѣ на чужди оржия, следъ като се отровиха души тѣ на редъ левентъ юнаци, нѣкои отъ които

заплатиха съ главитѣ си заблуденитѣ, на което така лекомислено бѣха се отдали, а всички бѣха останали надеждни синове за свои, за близки и за народъ, следъ като заблудени и болезнено амбициозни личности изкористиха мощта и обаянието въ рѣдъ бълг. общество на славната наша армия.

За запазване на моралната и материалната сила на войската се създаде законъ — кратъкъ, ясенъ, категориченъ.

Всички опити да се вѣвлече войската въ обществено политическитѣ борби или въ други действия противни на законното ѝ предназначение, както и създаването на тайни организации въ войската, се наказватъ най-строгъ — строгъ тъмниченъ затворъ отъ 5 до 10 год. — смъртъ или доживотенъ затворъ, ако престѣплението се върши отъ войскови началници — и глоба отъ 50,000 до 500,000 лв.

Най-после.

Добритѣ баща овреме зима мѣрки за създаването на достоеенъ гражданинъ отъ неговия синъ. Обратно — еднакво е отговоренъ бащата, който е оставилъ да се създаде отъ сина му моралното чудовище, отъ което той самъ се отвращава и отъ което се отказва чрезъ власт и преса.

Чрезмѣрни сѣ пораженията върху душата на що току излюпилата се следъ робството интелигенция, които ѝ се нанесоха отъ обилно прѣсканитѣ брошурки съ червени корици по за 5 стотинки презъ 90-тѣ години на миналия вѣкъ. Никой не предвидѣ безпощадната, която тѣй страшно настѣпваше чрезъ унищожението всрѣдъ младежта на религиозното и на патриотическото чувства, които така дълбоко бѣха залегнали въ душата на българина и чрезъ които той разкъса веригитѣ на робството и създаде величието на бълг. гении.

Не бѣ предвидено така сѣщо и поражението, което 19 май нанесе върху бълг. душа, която онустоши, и уби живецъ и вѣрата въ бѣдещето на бълг. народъ.

Отрезвлението, на което се сложи начало преди 4 ме. еца — на празника на освобождението на България — символично съвпадение — въ военния клубъ — най-после се закръгля съ предметния законъ!

Не, че опититѣ отъ една страна и отъ друга ще прекъснатъ окончателно за напредъ. Зли, неспокойни духове имало е и ще има. Но дългъ на управника е да предвижда, да предотвратява, да зима овреме мѣрки за запазване на слабитѣ, на колебливитѣ, чийто амбиции и суетностъ далечъ надхвърлятъ тѣхнитѣ плиткитѣ умове; да се бронира и да се запази отъ всѣкаква напасть и осквернение храма, въ който се създаватъ най-достойнитѣ служители на нашия Богъ и народъ.

„Мирнитѣ“ предложения на Франция

Изоставяне на статуквото и ревизия на договоритѣ

„Днешното териториално статукво е едно странно понятие за „миръ“, който подчинява нѣкои държави на своеволието на други. Защото днешното разпредѣление на Европа е накръняване и обидъ за разума и справедливостта. За насъ Франция и ОН. сѣ пазители на единъ отживѣлъ времето си свѣтъ. Изоставянето на статуквото и ревизията на договоритѣ — ето единственитѣ приемливи и възможни основи на единъ траенъ миръ. Мирътъ е действителенъ, ефикасенъ, траенъ и законенъ само когато признава на всѣки народъ правото да живѣе въ свобода и съ достоинство.

Необходимо е часъ по-скоро Ньойскиятъ, Трианонскиятъ и Севър-Жерменскиятъ договори да се превърнатъ въ споменъ. България, Унгария и Австрия ще се успокоятъ и ще получатъ удовлетворение чрезъ едно ново развитие, съгласно съ тѣхнитѣ исторически и стопански интереси“.

Изъ в-къ „Ла Грифъ“ (Брюкселъ 25. V) органъ на партията на младежитѣ — рексисти, която се ползува съ общото обаяние на маситѣ въ Бельгия.

* * *

В-къ Млада воля, бр. 12, органъ на младитѣ Пансиевци, съобщава, че счетоводителъ на Б. Н. Банка въ Златоградъ (Дарж-Дере) нарекълъ публично мѣстното население гърци, и че по добре би било да се предадатъ тѣзи мѣста на Гърция. За гѣхъ той петъ пари не давалъ, стига само, разбира се, до мѣтъ му да остане въ българско, така, както презъ войнитѣ проповѣдваха погромцитѣ на България. Сѣдба! До като гърцитѣ наричатъ завладенитѣ отъ тѣхъ български славифони елини, при все, че сами признаватъ, че тѣ сѣ побългарили гърцитѣ бежанци, до като сърбитѣ псуватъ македонца на бугарска майка, за да го отвратятъ отъ неговото произхождение, ние не се свенимъ да нанесемъ най-жестока обидъ, да раздеремъ срѣцата на тѣзи, които треперятъ върху бълг. име и сѣ готови да понесатъ най-скѣпни жертви за него!

Г-нь Счетоводителъ нека бѣде спокоенъ — нѣма кой да го държи отговоренъ за сквернословията, които е излълъ. Па той не е и самъ. Наши държавници отъ I величина не знаятъ

до де се простира бълг. родъ и благодарение на тяхното невежество България достигна до пропадъта, която щеше да я погълне. Сколо кметът на една селска община дирилъ съвети, какъ да очисти общината си отъ нѣкакви *инородни елементи*, отъ 7—8 семества . . . македонски бежанци, а кметътъ по-всѣка въроятност е човѣкъ съ више образование.

Другъ, тоже числящъ въ редоветъ на умствената аристокрация, чуди се какъ така дошли отъ преди 30—40 год. македонци въ София, все още не забравятъ и „говорятъ на езика на Филипа Македонски!“ А питайте и най-обикновения бежанецъ, единъ талигаръ, единъ хамалинъ, напимѣръ, и той ще ви каже, че едва следъ идването му въ България разбралъ, че е билъ Македонецъ, и че въ Македония и турци и гърци и сърби и евреи — всички сж го третирали като българинъ и, че за българското си име е претърпѣлъ най-ужасно разгромление.

И има ли нѣщо чудно въ това? Българинътъ може да ти говори съ оживление за всичко, за всѣка частъ на свѣта — за Данте „за Бокичио, но дойде ли релъ до българското, до величието на бълг. духъ, тамъ той нѣмѣй, защото все си остава въ сила зова на великия българинъ, на недостигнатия нашъ псалмопѣвецъ, Вазовъ. —

„Ти си рай, да, но кой те прилично оценява?

Не те познаватъ даже децата ти сами,

И твоето име свето не рѣдко ги срами!

... Ах, ний живѣме въ тебе катъ сжщи чужденци

... И ние въ тебе, майко, ще умремъ чужденци!“

Наша орисъ! България като, че ли се създаде, за да блаженствуватъ въ нея чужденците. Ние българите се дѣлимъ на българи отъ България — добри, надеждни граждани — и на българи подъ робство — врагове на свободната частъ отъ отечеството — преследваме се, гонимъ се, вадимъ си очитѣ.

Каква благодарна задача за тѣзи, които се занимаватъ съ проблема за нашата учебно-възпитателна система!

60-годишнината отъ смъртта на Ботева тази година бѣ отпразднувана по начинъ различаващъ се твърде много по своето тържество отъ досегашното празнуване. На 29 май бѣ пренесенъ отъ войскови части съ участието на спортните организации свещенъ огънь отъ Козлодуй до лобното мѣсто — Вола, като се измина пѣтъ, по който е минала Ботевата чета.

При стечение на хилядно поклонничество отъ цѣлата страна и на грамадна частъ отъ българското студентство взеха участие македонските студенти, които оставиха всрѣдъ гражданство и поклонници отлично впечатление съ своето държане и съ благоговейната почитъ, която отдадоха на кумира на българския народъ. При поднасяне венцитъ на паметника въ Враца, на Вола и въ София бѣха произнесени горещи трогателни слова, изтръгнати отъ дълбинитъ на разраненото сърдце на макед. българинъ отъ студентитѣ Аспарухъ Минковъ и Хр. Огняновъ за великана, който ще краси душата на българина презъ всичкото негово сжществуване — во вѣки вѣковъ.

Тридесетгодишната журналистическа дейностъ на директора на в-къ „Зора“ г. Данаилъ Крапчевъ бѣ отпразднувана по най-тържественъ начинъ.

На банкетитѣ дадени отъ персонала на в-ка и отъ др-вото на столичнитѣ журналисти бѣ подчертано значението на г. Крапчева за младата бълг. журналистика, за силното въздействие, което той е упражнилъ върху нашитѣ нестникари съ своя твърдъ характеръ, съ постоянството си въ убежденията, съ честната и безкористна дейностъ предъ отечественитѣ ни идеали. Единственъ до сега у насъ журналистъ по призвание, неотклонно се цѣли 30 год. отъ вестникарската си професия, съ най-сильна теоритическа подготовка, г. Д. Кр. е билъ сътрудникъ и редакторъ на десетки вестници и списания. Той е първиятъ редакторъ на в-къ „Илинденъ“ (1907 год. въ София) на „Отечество“ и „Родина“ въ Солунъ, на „Вардаръ“ преименуванъ често на „Мѣста“, „Марица“, „Бръгалница“ и пр. — въ София, на в. „Българинъ“ и „Препоречъ“, а отъ 1919 год. директоръ на най-разпространения и най-обширния по форматъ в-къ „Зора“ който се наложи на бъл. интелгенция съ своето съдържание, съ застъпванитѣ идеи и съ сериозността си.

По инициативата на Илинденската организация и на Прилепското братство на 5. VI вечерта на юбиляра бѣ отреденъ банкетъ, на който взеха участие видни македонски дейци. Произнесени бѣха хвалебни слова и горещи благопожелания, на които нашиятъ Данаилъ кратко и ясно, както той и писмено се изразява, изложи идеитѣ, които сж го водушавявали презъ неговата досегашна дейностъ. Думитѣ му направиха дълбоко впечатление всрѣдъ всички.

Между другото г. Попандовъ, председателъ на илинденската организация, въ приветствената си речъ каза: „Уважаеми г-нъ Данаиле Крапчевъ, 30 годишна обществена и журналистическа дейностъ всрѣдъ условията, въ които живѣ

и живѣе народътъ ни, е подвигъ. За този Вашъ подвигъ Вие вече имате чрезъ най-компетентнитѣ мѣста и лица прещенката на нашето общество. Ние, вашитѣ земляци, слушахме, четѣхме тия прещенки съ радостъ и гордостъ. Радваме се и се гордѣемъ, защото Прилѣпъ Ви е родилъ и защото, колкото и времената, въ които живѣемъ, да сж лукави, все пакъ Вашата дейностъ бѣ оценена справедливо, по достоинство.

Тукъ сме представители отъ всички наши срѣди. Може би ще има нѣкой, който да добави нѣщо. Азъ отъ името на организацията „Илинденъ“ нѣма да кажа нѣщо, което не е казано, а само по-ясно, съ гордостъ подчертавамъ, че Вие сте и голѣмъ илинденецъ. Вие още юноша, като ученикъ въ Битоля и Солунъ, бѣхте закълнати, покръстенъ борецъ за народнитѣ ни правдини. Вие растнахте, учихте и се калихте за да изпълните до край дадената клетва. И никога не й измѣнихте. Вие, заедно съ непрежалими Яворовъ, сте първиятъ редакторъ на нашия вестникъ „Илинденъ“. Вие, тукъ въ Б. и въ М., чрезъ участието си въ „Македоно-одрински прегледъ“ чрезъ редакторането на вестникитѣ „Илинденъ“, „Отечество“, „Родина“, „Вардаръ“ съ често измѣняванитѣ му имена, не само съ челичното си по духъ перо, а съ пушка се борихте за изпълнение на дълга си къмъ измѣнения ни народъ. Вие на нѣколко пѣти влизате въ Македония като четникъ не само съ перо и мастило въ раницата, а и съ бомба въ нея и съ пушка на рамо. Вие сте голѣмъ Илинденецъ и за това, че следъ постигнатитѣ ни погроми, Вие, въ Вашата „Зора“, бѣхте първиятъ, който подигнахте духа на народа ни и го окуражихте за нови борби. До като родината ни ражда такива синове като Васъ, тия борби съ успѣхъ ще продължаватъ. Дай Боже благоприятиятѣ имъ край да дойде въ най-скоро време. Дай Боже и Вамъ здраве и дълголетствие, та баремъ 35 годишната Ви дейностъ при свобода, не така скромно, съ подобающъ блѣсъкъ да я отпразднуваме при Златовръхъ — на Трескавецъ!

Драги Данаиле, Македония не е още свободна, та не можа да очичи гърдитѣ ти съ орденъ, както това направи свободната частъ отъ отечеството ни. Приеми поне да носишъ скромната значка на Илинденци.

Г-жи и Г-да, за здравето и дълголетствието на журналиста съ неоспорвана тежестъ на идеитѣ и словото му, за голѣмия илинденецъ Данаилъ Крапчевъ, наздраве!“

„Нашиятъ Пророкъ Иеремия“

(Послудай годишнината отъ смъртта му — 20. VI. 1915 год.)

20 год. откакъ склопи очи Н. Бл. екзархъ Йосифъ. Вънъ отъ просвѣтитѣ и църковно-религиозни заслуги, Екзархъ Йосифъ, ако бѣше слушатъ и питанъ, голѣми нещастия за бълг. племе и бълг. държава щѣха да се избѣгнатъ . . . Той бѣше противъ Балканския съюзъ въ тая му форма, въ която той бѣ заключенъ презъ 1912 год. Не го питаха, макаръ и той да бѣше най-компетентното лице: той най-добре познаваше домогванията на едни и други.

Екз. Йосифъ, понеже се разискваше тоя въпросъ преди да почине, бѣше и противъ намѣсата на България на страната на центр. сили, но не взеха бележка отъ неговото мнение. Екзархъ Йосифъ, безъ да взема позата на пророкъ Иеремия, бѣше въ неговата роля: той предпазваше българщината отъ опасности, предупреждаваше, той се борѣше безъ да шуми. За нещастие, следъ Букурещкия миръ той бѣше окончателно смазанъ. Той бѣше изгубилъ всѣка енергия и вече бѣше се опитилъ къмъ края на своя животъ . . .

Изъ книгата: Данаилъ В. Крапчевъ

„Измиватъ пѣтъ“ стр. 328.

Следъ журналистическата седмица, която отведе въ Унгария представители на пресата отъ цѣла Европа, които станаха не-принудени агенти на народнитѣ тежениния на маджарския народъ, отъ 7—14 юли се урежда международна седмица на жената, която ще събере въ Буда-Пеща хиляди жени (400-500 само англичанки), на които ще бждатъ посочени постановленията на тази толкова силна по духъ нация и страданията, нанесени й отъ ужасно несправедливитѣ договори.

Какъ да се не удивлява човѣкъ отъ постоянството, отъ твърдостта и отъ идеално устройванитѣ инициативи на тоя сжщо като насъ униженъ и ограбенъ народъ за изправление неправдитѣ, които така неистово го измѣчватъ!

Само ний българитѣ се спотайваме и понасяме безропотно тежеститѣ и омерзенията, които, като че ли, заслужено ни сж наложени. Историкътъ нѣкога ще осжди апатията, която е обхванала отговорнитѣ фактори у насъ, които не могатъ да прещенатъ пакоститѣ, които ни се нанасятъ и грозното бждеще, което ни се готви чрезъ поражението, което така системно се недри въ душата на българина. Или „наведената глава сабя не сѣче“!

БЪЛГАРСКИ ДЪРЖАВНИ МИНЕРАЛНИ БАНИ

Българската земя е изобилна от лъковити минерални извори и термални води, общия брой на които надминава 150.

Благоустроени минерални бани във България има около 50, които се експлоатират от държавата и общините.

По-главните от държавните минерални бани са следните:

Държавна минерална баня „Момина“ — Солу Дервентска (535 м. надъ морското равнище).

На 3 км. от гара Костенец. Редовни автомобилни съобщения. Вили на разположение. Ресторанти. Мекъ и приятен климат. Приятни околности и близко съседство с Костенец, Д. Баня и Кованлък.

Радиоактивност — 582 юри в л. вода и 6,000 в л. газ, най-радиоактивната в Европа. Температура 65.4° С.

Лъкува: диабет, затлъстяване, язва, ревматизъм, кожни болести, рак по повърхността на тѣлото, всички заболявания на пищеварителната система, пѣсък на бѣбрецитѣ и жлъчката. Водата отлична за пиене. Безплатен лѣкар.

Държавна минерална баня „Овча Купел“ — край София (590 м. надъ морското равнище).

На 1,000 м. от трамвайната спирка. Съчетание на въздух, слънчева и водна баня, модерна инсталация, великолепен комфорт. Широка градина и парк. На около частни здания са стан под наем, гостилници и ресторанти.

Температура на водата 30° С. Дебит 280 литри в минута. Радиоактивност 19.5×10^{10} Юри (65).

Лъкува: разни парализи, ревматизъм, подагра, невралгия, злъчка, бѣбреци, диабет, артритизъм, катаръ на червата, стомаха, пикочния мехур, запори, гуша и пр. Къпящите имат право на безплатен медицински преглед.

Държавни минерални бани „Хисаря“ — Карловско (350 м. надъ морското равнище).

На 46 км. от Пловдив. Пет модерни бански постройки. Хотели. Вили. Пансиони. Ресторанти.

Момина баня: 55° С. Лъкува: ревматични заболявания, заболявания на отдѣлителната система, пикочни камъни, възпаления на пикочния мехур, захарна болест, подагра, остър нефрит и др.) Заболявания на стомаха и червата. Заболявания на черния дробъ и злъчния мехур, злъчни камъни, катарна жълтеница и пр.

ХАВУЗА: 47° С. Лъкува заболявания на женските полови органи, впитални катарни, ранички на маточната шийка, възпаление на яйчниците, бездетство, рахитизъм, невралгия, камъни в бѣбрецитѣ, пикочния мехур, жлъчката и пр.

ЧУЛУДЖА: 42° С. Лъкува заболявания на кръвообращението, хемороиди, парализи, злокачествени рани, болести на гръбначния мозък, кожни болести и др. Водата има силно козметично свойство.

ИНДЖЕЗА: 37° С. Успокоява нервната система.

КЮПЧЕЗА: 35° С. Лъкува суха кашлица, парализи, кожни болести, лишей и др.

Безплатен бански лѣкар.

Държавна минерална баня „Вършец“, Берковско (300 м. надъ морското равнище).

Рѣдко съчетание на лъковити минерални води с великолепен здравословен планински климат и чудна природа, две най-модерни и комфортни бански постройки, обширен парк, многобройни вили, хотели и ресторанти.

Лъкува: Ревматизъм — всички видове ишиасъ, подагра, болести на нервната система, невралгия, невралстения, хистерия, мигрена, контузии, изкълчвания, стари рани и пр., болести на сърдцето, кръвоносната система, хипертрофия на черния дробъ, пѣсък в жлъчката, бѣбрецитѣ и др. хронически катарни на бѣлитѣ дробове, отравяне с живакъ, олово и пр.

Държавна минерална баня „Банки“, Софийско. (640 м. надъ морското равнище).

17.5 км. източно от София. Две модерни бани, хотели,

вили, пансиони и ресторанти. Мекъ климат. Великолепни околности. Температура 35.6° С. Дебит 1120 л. в минута.

Лъкува: Външни повреди, изкълчвания, натъртвания и наранявания. Разстройство на нервната система, невралстения, хистерия, умствена преумора, леност на червата, общ упадък на силите, парализни невралгии, напреднала артериосклероза, сърдечни пороци, артрит, ревматизъм, подагра, малокървие и хлороза на девизи и млади жени, уголемяване на далака и черния дробъ, дихателните органи, пикочните органи: пѣсък в бѣбрецитѣ и пикочния мехур, албуминъ, диабет, скорбут, общо затлъстяване и пр. Безплатен бански лѣкар.

Държавна минерална баня „Горна баня“, Софийско

Отстои на 10 км. от София. Добре уредени хотели, ресторанти, градини и пр. Курорт е 660 м. надъ морското равнище. Температура 41° С. Дебит 130 литри в минута.

Лъкува: ревматизъм, пикочни камъни, пикочния мехур, нефрит, стомахъ, черва и злъчния мехур. Заболявания на женските полови органи: възпаление на яйцепроводните трѣби, на яйчниците, бѣло течение, безплодие и пр.

Държавна минерална баня „Княжево“, Софийско

На 8 км. югозападно от гр. София, 650 м. надъ морското равнище. Температурата на водата е 31° С. Дебит 24 литри в минута.

Лъкува: нервни, истерични, отпаднали духомъ и пр.

Държавни минерални бани „Вельова баня“, с. Лъжене (765 м. надъ морското равнище).

Минералната вода е бистра, безцветна, на вкус много приятна и безъ всѣкакъв дѣхъ. Температурата в басейните и шахтите е 44° С., за душеветъ — 30°. Радиоактивност 1.84 махе единици с апарата на Енглъръ и Сивенкингъ.

Лъкува: бѣбреци, пикочно детородните органи, кожни хронически болести, ревматизъм, стомашни болести и пр.

Държавни минерални бани „Нареченски бани“

28 км. югозападно от гр. Асеновградъ. 620 м. надъ мор. равнище, умерен климат, чист планински въздух. Радиоактивност 383 Еманъ — литръ, а Соленото изворче — 1130 Еманъ литръ, — първо в България.

Дебит 8 литри в минута, а температурата му 10—23° С. Вода бистра, безцветна, безъ особена миризма и съприятно лугавъ вкус. Температура 29.7° С. — дебит 197 литри.

Лъкува: нервната система, ревматизъм, невралгия, невралстения, натъртвания, кожни болести, женски полови страдания, катаръ в стомаха и червата, подагра, катарни на пикочните органи, черния дробъ и пр.

Държавни минерални бани „Сепаревски бани“ Дупнишко

14 км. от гр. Дупница. Температура 78.2° С. и дебитът 77.5 литри в минута. Вода бистра, мека на вкус с силен мирисъ на сѣродородъ.

Лъкува: ревматизъм, ишиасъ, екзема и др. кожни заболявания, женски полови органи и др.

Държавни минерални бани „Хасковски бани“, Бръстово.

На 20 км. западно от гр. Хасково. Вода бистра, безъ особенъ вкусъ и безъ дѣхъ. Температура 58° С. Дебит 2,500 л.

Лъкува: Болести на костите, маточни разстройства, храносмилателната система, кожни болести отъ неспецифично естество и обща слабост.

До г. г. абонатитѣ.

Редакцията на списанието „ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИН-
денъ“ полага всички усилия за подобрене съдър-
жанието на списанието.

Тя се надѣва, че абонатитѣ ще бждатъ така
любезни да побързатъ съ изплащането на абона-
мента си, както и че ще се погрижатъ за распро-
странението на списанието чрезъ записване на
нови абонати.

На платилитѣ абонамента си за VIII годишнина
книгата „Освободителнитѣ борби на Македония“
отъ Хр. Силяновъ — 29 коли — се отстъпва за 50
лева вмѣсто 70 лева. Сжщата книга за читалища
и училища се отстъпва за 50 лева.

Миналогодишнитѣ течения отъ сп. „Илюстра-
ция Илинденъ“ за читалищнитѣ библиотеки се от-
стъпва по за 50 лева вмѣсто 120 лева.

ВЕЛИЧКО СТОЯНОВЪ

ДЕКОРАТОРЪ-БОЯДЖИЯ

БУЛ. „ПАСКАЛЪ-ПАСКАЛЕВЪ“ № 28

ТЕЛЕФОНЪ № 2-39-58

ИЗВЪРШВА ВСЪКАКЪВЪ ВИДЪ

БОЯДЖИЙСКИ РАБОТИ